

Aurigen

17

7

invenit in

1744

1744

DIALOGI DE IMMORTALI-

tate animæ, ad Serenissimum
Hispaniarum Regem
Philippum.

PER F. PETRVM ALFONSVM

*Burgensem Montis Serrati Monachum,
& Eremitam nunc primum in
lucem editi.*

Examinati mandato Reuerendissimi Inquisitoris

BARCINONE.

Apud Claudium Bornat

1561.

Del Convento de los Capuchinos de Calatayud

*Lorenzo de Herrera
Capuchino*

PROLOGVS
IN LIBELLVM DE
IMMORTALITATE ANIMAE
AD SERENISSIMVM
Hispaniæ Regem
Philippum.

PERIQUE mortalium fixarum re-
rum cupidine in tam deplorandam de-
uenerit caecitatem, Rex Christianissime,
ut præter hanc vitam, nullam aliam,
vel optent, vel quod infelicis est, esse
credant. Vnde cum Sardanapalo nunquam non occinuit.
Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas. Quod Ecclesia
fles vir ille sapientissimus aduertens, illorum ridens de-
mentiam tanquam per ironiam inquit, Pius est interit-
us hominis & iumentorum, & aqua vtriusq. conditio,
sicut moritur homo, ita & illa moritur, similiter spirant
omnia, & nihil habet homo iumento amplius. Quis nouit
si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus
iumentorum descendat deorsum. Huiusmodi garrunt
perditi illi homines. Quamobrem mihi visum est in hac
solitudine à quotidiano peculiaris, studio meo paucillum
temporis subducere, & de pulchritudine anima eiusque
immortalitate, verisq. delicijs aliquid dicere, quo illorum
dementia detecta aliquando, Deo adiunxte in se redeant.

A 4 de

PROLOGVS.

demonstrat, laqueos euadentes in veram libertatem de-
cunt pro tanto beneficio Christo immortales agat gratias.
Sed cum mecum studiosius versarer, cui potissimum hanc
epellam dedicare, tu Rex serenissime, simul ac Christia-
nissime Philippe venisti in mentem, cui pro ingenta tua
pietate, animus, dotibus (quantum audio) semper placue-
runt, qui parvum tuorum sanctitatem potius quam vulgi
opinionem emulans, animam esse immortalem recordatus,
et excolecta, atq; adornanda potius studuisti, quam corpori,
quod breui nostri in pulverem redigendum. Sed, ut inde
digressus est, reueriatur oratio, quae pestem hanc grandem
non credenda immortalitatis animarum inuexit in or-
bem. Rex serenissime: nonne gloriae vanae amor, diuitia-
rum cupiditas, luxuria venenum? Cupido describitur ca-
cus a poetis, atq; pictoribus. Iuste quidem. Tollit enim ab
homine quicquid est veritatis, et cur non honorum,
dignitatumq; indefessam ambitionem etiam appellabi-
mus caecam, quando nil in homine mentis relinquit, aut cor-
dis. Sed et opum, possessionumq; perpetuam sitim quare
non vocabimus etiam caecam, si animi visum homini tol-
lat? Haec ergo sunt quae hactenus genus hominum misere
deludat: persuadentq; omnia claudere hac vita mortali: glo-
riari, luxuriari, ditescere esse veram hominis felicitatem:
despectum vivere, continentem se servare, pauperascere,
extremam miseriam. Sed qui horum crudelissimorum ho-
stium manus evasit, longe aliter sentit. Novit enim homi-
nem ad imaginem Dei esse formatum, paradisi incolam:
ceterum praepositum animantibus, angelorum socium, re-
gni caelestis heredem, vitae aeternae capacem, et deitatis
participem. Propterea David ille Rex sanctissimus, et
psalter

PROLOGVS.

psalter egregius canebat dicens, Domine quid est homo, et
memor es eius, aut filius hominis quia reputas eum? Mi-
nuisti eum paulominus ab angelis gloria, et honore coro-
nasti eum. Et constituisti eum super opera manuum tua-
rum. Unde nec verisimile est quem sic exaltavit, tantisq;
dignum censuit muneribus solam vitam momentaneam
vivere voluisse, simulq; cum pecoribus cum hac vita omnia
absolvere, nihilq; reliqui ei superesse. Nam si ad imaginem
Dei factus est, cur ei tollas immortalitatem, cum Deum im-
mortalem fatearis? Tum autem si anima simul cum cor-
pore moritur, quomodo sanguis Abel iusti adhuc post mor-
tem clamat de terra pro vindicta? Si homo non habet iu-
mento amplius, quomodo martyrum cineres nulla non mor-
borum genera curat? Praeterea si angelus immortalis, cur
non etiam homo, qui spiritum habet ut angelus, licet non
ita nobilem? Postremo si arbor quae in medio paradisi sita
erat, immortalitatem largebatur (sic enim ait Deus, nunc
ergo ne forte mittat manum suam, et sumat etiam de li-
gno vitae, et comedat, et vivat in aeternum) cur eam
diffiteris, quando aliam habemus arborem longe potio-
rem Iesum dominum, et non tantum arborem, sed ipsum
vitae fontem, de quo qui biberit (ut ipse asserit) non mo-
rietur unquam, sed fiet in eo fons aquae vitae salientis
in vitam aeternam. Frustra ergo ille, ceteriq; eiusdem or-
dinis clamant: Ede, bibe, lude, post mortem nulla volu-
ptas. Homo enim, ut Augustinus sanctissimus episcopus
simul ac literatissimus inquit, conditus est ut summum
bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possi-
deret, possidendo frueretur, fruendo beatus esset, simulque
cum angelis aeternitatis gaudijs donaretur. Propter hoc

Gen. 1.

Gen. 4.

Gene. 3.

Ioan. 4.

PROLOGVS.

Uniuersa mouentur: cælū in defesso motu rotatur, sol, ete-
rag, astra infatigabili cursu decurrunt: elemēta operatio-
nes suas exequentur: animalia incredibili studio in suā
tuetur: arbores longo molimine fructificāt: herba variam
habere in se vim, multiplicesq; virtutes delectantur: de-
nig, cūcūla quicquid in se boni habet, pro hominis cōserua-
tione retinere, atq; multiplicare cōtendunt. Quod non sine
summa Dei prouidentia fieri certū est. Vel hinc intelli-
gamus quāta hominem expeclant post miseras, si vel in
ipsis miserijs tātis gaudet, distatq; muneribus. Præterea
nōne Deus locutus est Adā post peccatū? Quorsum? Nōne
ipse eū vestiuit suis manibus? Nōne locutus est Noē, mul-
taq; cū eo verba cōmiserunt? Nōne cōgressus est cū Abrahā,
Isaac, & Iacob? Nōne locutus est cū Moysē, & per eum
ineffabilia quodā sacramēta operatus est pro hominibus?
Nōne spiritus sancto afflatus locuti sunt prophetae, angeliq;
sancti ad homines varia detulere mādāta, omnesq; admi-
nistratioj sūs sunt, ut inquit apostolus? Obsecro quorsum?
Ut hic simul cū corpore vitā finiant, & nō magis ut sic vi-
tā instituantur nostrā, quo breui cum eis aternitatis bono
gaudeamus? Ita loquitur Paulus, Quicūq; spū Dei agūtur,
his sunt filij Dei. Nō enim accepistis spiritū seruitutis iterū
in timore, sed accepistis spiritū adoptionis filiorū in quo cla-
mamus Abba, pater. Ipse enim spūs testimoniū reddit spi-
ritui nostro qd filij Dei sumus. Si aut filij, & heredes, hære-
des quide Dei, cohæredes aut Christi. Existimo enim qd nō
sunt cōdigne passiōes huius teporis ad futurā gloriā que
reuelabitur in nobis. Et paulo superius. Quod si spūs eius
qui suscitauit Iesum a mortuis habitat in vobis, qui susci-
tauit Iesum Christum a mortuis viuificabit & mortalia
corpora

Rom. 8.

PROLOGVS.

corpora vestra, propter inhabitantē spiritū eius in vobis.
Audis corpora resurrectura, atq; beatificāda? Quō ergo
animæ nō immortales? Quid igitur dicemus? Ede, bibe, lu-
de post mortē nulla voluptas? Dicāt hoc quorū vitā a pec-
cātū vitā parū distat. Nos filij sumus sanctorū, ad imaginē
Dei creati, varijs spūscī donis eruditi, redēpti precioso san-
guine Iesu Christi. Deū cōfitemur æternū, delectationes in
dextera eius vsq; in finem collocatas, hominesq; iustos post
hæc vitā pficiēs i cōlū, angelorū fieri socios, simulq; cū Deo
creatore suo in æternū regnāturos. Quod præuidēs prophe-
ta dicebat æstus desiderij. Quēadmodū desiderat ceruus
ad fontes aquarū, ita desiderat aīa mea ad te Deus. Siti-
uit anima mea ad Deū fontē, viuū, qm veniā, et apparebo
ante faciē Dei? Quādo dñe diruperis vincula mea, tū trās-
bo in locū tabernaculi admirabilis vsq; in domum Dei in
Voce exultatiōis & cōfessionis sonus epulātis. Epulemur
ergo & nos Rex serenissime, atque Christianissime, &
exultemus nō in comessationibus, & in impudicijs, non
honoribus, falsiq; populi applausibus, nō in diuitijs, varijs-
q; possessiōibus, sed in virtutibus, ac preciosis spūscī do-
nis. Et ut post verba, etiā facta aliqñ succederet, capī labo-
rē hūc exigū in cōponēdis his dialogis de immortalitate
animæ, introduclis personis Christiano nēpe q, eā asserat,
et Saduceo q ex professiōe sua seclæ neget: tibi eos q gra-
tos fore existimaui dicandos putauī. Tu ergo serenissime,
Christianissimeq; rex, suscipe libenti aīo munusculū p xpī
honore, vtilitateq; fidelīū cōpositū: illudq; continuo tecū in
sinu gestato. Nā si tristitia tibi aliqñ obrepserit de necessa-
ria ex lege cōi hōim morte subeunda, libelli titulus potens
erit solari, q est de aīarū immortalitate. Vale Rex serenif-
sime Philippe: & dñs Iesus te seruet incolamen. Amen.

Psal. 42.

Frater Io. Iubinus Episcopus
Lectori. S.

CVra examinis huius libelli Dialogorū de immortalitate animæ demandata est mihi ab admodum Reuerēdo D. Dño Georgio Padilla: Hæreticę prauitatis Inquisitore, quantum in me fuit perlegi opus, egique partes meas: ibi omnia, quæ ad fidem spectant candida: quod si curiosius quàm par esset ad alia diuiscanda accessissem, timerem illud prouerbium, tutor ultra crepidam non iudicet. Interim quisquis es, tot deritis laboribus, vigilijsq; huius auctoris Christianus Christianissime utere. Dat. Barcinonise secundo nonas Octobris. Anno. 1561.

**A D S E R E -
NISSIMVM HISPANIAE
REGEM PHILIPPVM DIALO-
GI DE IMMORTALITATE**

animæ, compositi à fratre Petro
Alphonso Burgensi Mo-
nacho & Eremita
Montis ferrati.

DIALOGVS PRIMVS.

CHRISTIANVS. SADVCEVS.

CHR. Existimabam equidem dogma illud Sardanapalicum (egregium scilicet) iam olim oblitteratum. Sad. Quod nam est illud Christiane? Chris. Quod interrogas? illud nempe: Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas. Sad. Et quid tu cōtra illud habes Christiane? Nōne verissimum hoc, & ex medio philosophiæ fonte deprōptum? Chr. O hominē

B

impu

impudentem imo sacrilegum. Et quid cōtra illud habeam interrogas? quodq; icele-
ratus est, verissimum, summūq; philoso-
phiam esse asseris. Sad. Quidni veram phi-
lophiam asseram? Dic tu, quid mendacij ha-
bet: aut quid à philosophia alienum? Chr.
Placet. Primum summā fœlicitatē in dele-
ctatiōe posuit carnali, quod quā sit falsum,
& à vera philosophia alienum, nemo non
(modo sani iudicij) iudicer. Tum post mor-
tem nil boni reliqui mortalibus superesse
affirmat, & hoc contra philosophiam, om-
nemque veritatem. Sad. Toto erras cœlo
Christiane. Quid enim fœlicius quā indul-
gere genio, ventri dare operam, & probe
curare cuticulam? Tum autem quis mor-
tuorum reuixit, & aliam esse vitam nobis
euangelizauit? Chr. Imo quid infœlicius
quā in seruire desiderijs, & corporis de-
lectationibus totum vitæ tempus impen-
dere? Deinde multo certiora, fidelioraque
habemus testimonia, quā si aliqui ex mor-
tuis reuixissent, & de vita illa beata, atque
immortali nobis fuissent prolocuti: quam-
quā nec hi nobis desint, qui & ipsi huius
rei verissimi, certissimiq; testes aduenere.

Dia-

SADVCEVS.

CHRISTIANVS.

SAd. O dementiam? Infœlicitatem tu vo-
scas Christiane potētia, atq; opibus fie-
ri illustrem: mulierum speciosarū gaudere
amplexibus, mēsis opiparis, ac ferculis de-
licatissimis quotidie frui? mihi talis sem-
per contingat infœlicitas. Chr. Nōne iuste
summam dixi infœlicitatem ita hominem
demētre, vt res fluxas, ac fragiles: & quod
deploratius est noxas pro numine habeat,
atq; in his finem bonorū constituat? Nam
potentiam, & gloriā quis appellauerit fœ-
licitatem, que plerumq; per fas, atq; nefas
acquiruntur, & sæpe à nequissimis homi-
nibus possidētur? tum autem si iusto titu-
lo aliquando haberi contingat, quantos
prius labores, quot pericula, quātos sudo-
res, atq; animi angustias sustinere necesse
est: cum verò accadat amittere, si non ad la-
queum conuolet, aut præcipitium, nonne
pulchre cum eo actum est? Noli ergo po-
tentiam, aut gloriā fœlicitatem appella-
re, que tot laboribus quæritur, tantis soli-
citudinibus, atque periculis custoditur, &

B ij tot

Ecclesi. 14.

Proner. 6.

tot doloribus deperditur. Item virginum, mulierumq; pulchritudinem dicere felicitatem, nonne extremæ dementiæ est? Nam vt inquit Ecclesiasticus: Omnis caro fœnum: alia generantur, & alia deiciuntur: sic generatio carnis, & sanguinis, alia finitur, & alia nascitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet, & qui illud operatur, ibit cum illo. Sed & Salomon sapientissimus tanquàm verus pater ad filium, sic loquitur. Conserua, fili mi, præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo iugiter, & circunda gutturi tuo: cum ambulaueris gradientur tecum: cum dormieris custodiant te, & euigilans loquere cum eis: quia mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpatio disciplinæ, vt custodiant te a muliere mala, & a blanda lingua extraneæ: non concupiscat pulchritudinem eius cor tuum, ne capiaris nutibus illius. Mulier autem viri præciosam animâ capit. Quæ nam potest esse felicitas in forma fœminæ, quæ vel leui febricula mutatur, vel morte prorsus deperit: deniq; ipsis floribus, arborumque folijs citius auolat? Imo quam non infelicitatem

citatem in ea esse comperias, quando iuuenes illaqueat: viros eneruat: senes decipit: deniq; nobilissimam hominis portionem, quippe mentem, innumeris illudit modis? Postremo ponere felicitatem hominis in mensis splendidis, & cibus delicatis, quid aliud est, quàm hominem belluam aliquam dicere, aut irrationabile animal, cuius omnis cura in ventre implendo sita est? Sed & ventrem pro numine aliquo adorare, vide quanta vesania. Escam, & ventrem, & ventrem, & escam simul disperdet Deus, inquit Paulus. Tum autem si pestes, quæ ex ciborum luxu, nimioq; vini potu oriuntur, consideres, non felicitatem pocula præclara, delicataq; fercula, sed extremum malorum appellaueris. Nonne ex nimio potu ebrietas, molities, blasfemia, rixæ, homicidia, & ex crapula omnia morborum genera proueniunt? Vnde Chrysostomus ille vir plane aureus inquit, sicut naus oneraria, quæ supra suam magnitudinem vehenda capit, oneris magnitudine grauata submergitur: ita anima, & corporis nostri natura, si plures acceperit cibos, quàm ferre posset, impletur, & in perditionis pelagus demergitur.

1. Corin. 6.

tur, & nautas, & gubernatores, & eos qui in prora sunt, & alios navigantes, & ipsum onus, cum hominibus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, non scientia gubernatoris, non nautarum multitudo, non preparationis studium, non anni pars tempestiva, non aliud quicquam naui, quæ sic in tempestate est, prodest: ita & delicatis evenit, neque cogitationum multitudo, neque eruditio, & admonitio, neque exhortatio, aut consilium, neque timor futurorum aut pudor, neque acculatio presentium, neque aliud quid saluare potest sic periclitantem animam, sed inualefcit luxus, & amœtia per omnia, & sub aquas nolens volens eum, qui ægrotat, defert, & graue facit naufragium. Non ergo regnum Dei est in potu, aut esu: non in potentia, & gloria: sed nec in mulierum specie, corporisue oblectatione.

DIALOGVS TERTIVS.

SADUCEVS. CHRISTIANVS.

S Ad. Parum abest ut me conuerteris. Sed obsecro, ubi queremus felicitatem, si in corporis, huiusque seculi oblectationibus

bus sitam negas? Chr. Homo ex anima constat, & corpore. Hoc nemo vnquam negauit. Sad. Nec ego negauerim. Chr. Anima longe corpore est nobilior. Et hoc omnes asserunt. Sadu. Et ego quoque huic sententiae meum addo calculum. Chr. Si anima corpori præstat, quæ ad eam pertinet præstantissima esse necesse est. Sadu. Necesse. Chr. Feliciora ergo sunt animæ bona quàm corporis. Sa. Non licet subter fugere. Chr. In animæ ergo delicijs ponenda felicitas est, non in corporis. Sadu. Reuinxisti me Christiane. Velim, nolim, cogor assentire. Nunc obsecro, expone mihi animæ delicias: nam corporis oblectamenta iam cœpi fastidire, quando felicius aliquid, atque nobilius mihi cœpit illucescere. Chr. Faciam, ac lubens. Animæ deliciae sunt virtutes, sapientia nempe, atque iustitia, quæ omnia corporis oblectamenta infinitis superant partibus. Delectant honores? Virtutes hominem faciunt honoratum. Delectant formæ mulierum? Nil virtutibus speciosius. Mensæ splendidae, & cibi dulces arrident? Virtutes omnem superant dulcedinem.

B iij Dia

DE IMMORTALITATE
DIALOGVS QVARTVS.

SADVCEVS CHRISTIANVS.

SAd. O quantum gaudeo? Sed qui obsecro virtutes homines reddūt celebres? Chr. Virtus hominem prudētem facit, iustum, fortem, & temperatum. Quid vero illustrius hominibus sapientibus, atq; prudentibus? Quid honoratius ijs, qui cum omnibus seruant æquitatem, atque iustitiam? Quid celebrius homine forti, & eo, qui aduersas res, atque secundas æqualiter superat, & vbiq; infracto persistit animo? Quid postremo gloriosius hominibus modestis, temperatis, atque pudoratis? Vnde credis Patriarchas illos veteres, atque prophetas tantam gloriam sibi conciliasse, vt etiam nunc vivant? Nonne quia omni virtutum genere se ornare curarūt? Quid Apostolos, ceterosq; sanctos vsq; adeo euexit? nonne virtus, cui præcipuam operam nauarunt? Omnes currunt ad monumenta Prophetarum: omnes ad Apostolorum reliquias properant, cineres etiam eorum in summo seruāt honore. Nonne ergo animæ virtus valde venerabilis est, quæ se colentes

ANIMÆ.

§

lentes ita reddit illustres, ac splēdidos? Sa. Placet quod dicis. Sed quia asseruisti pulcherrimas esse virtutes, quam obsecro habēt pulchritudinem? Chr. Inuisibiles sunt, & ideo formæ earum videri non possunt, speciosissimæ tamen ab omnibus sapientibus perhibentur, adeo vt dicat Plato philosophus ille eximius, si videri possent, neminem non in sui admirationem, amorēque excitarent. Propterea Deus, cui etiam omnes res inuisibiles sunt manifestæ, ad animam omni virtutum genere ornatam dicit, Tota pulchra es amica mea, & macula non est inte: & de sponso ecclesiæ Christo domino fertur, quod parauerit sibi sponsam pulcherrimam sine macula aut ruga. De qua David Rex sanctissimus propheta dicens: Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate, de virtutum multiplicata admirabiliq; forma intelligens. Sad. Et hæc valde arident, sed perge. Quam obsecro habent dulcedinem, quia omnibus mensis, ferculisq; suauissimis eas præposuisti. Chr. Prudētia prima, virtus est tanquam fons virtutum, quæ in veri inuestigatione versatur. At quid suauius

Virtutes pulcherrimæ sunt.

Cant. 4.

Psalm. 44.

Virtutes sunt dulces.

Prudentia.

Iustitia.

suauius, dulciusque quam causas rerum cognoscere: non falsa pro veris habere: non obscuris vera inuoluere: non superfluis vel implexis vel ambiguis occupare animum? Homo cæteris animantibus maxime præstat, quòd rationis est particeps: sed quid suauius quàm eo uti, quo omnium animalium est præstantissimus? Secundo loco ponitur iustitia, quæ suum cuique tribuit, alienum non vendicat, utilitatem propriam negligit, ut communem æquitatem custodiat. Nonne & hoc dulcissimum est? Nam quid suauius quàm secundum naturam vivere? quod maximæ præstat iustitia, quæ docet inuicem nobis auxilio esse debere: certare officiis: in medio omnes utilitates ponere: adiumentum ferre alterum alteri, vel studio, vel officio, vel pecunia, vel operibus, vel quolibet modo, ut inter nos societatis augeatur gratia: nec quisquam ab officio vel periculi terrore reuocetur, sed omnia sua ducat vel aduersa, vel prospera. Magnus est ergo iustitiæ splendor, incredibilisq; suauitas, quæ alijs potius nata quàm sibi cõmuniratẽ nostram societatemque

Fortitudo. adiuvat, atque conseruat. Sed quid de fortitudine

titudine dicam, quæ tertia est in ordine virtutum? Nonne & hæc plena est suauitate, atq; dulcedine? Nā quid suauius est, quàm bellum gerere cum vitijs: ornamentum defendere? quæ laus fortitudinis est. Quam ad labores inuictam: imperterritam ad pericula: inimicam voluptatum: aduersus carnis illecebras seueram omnes perhibent sapientes. Dulcissima ergo fortitudo quæ hostes animæ prosternit, & amica tuetur. Temperantiam vero, quæ vltima est, quis non dixerit dulcissimam, in qua maxime tranquillitas animi, studium mansuetudinis, moderationis gratia, honesti cura spectatur. Nam quid dulcius, quàm rebus singulis modum seruare, atq; impartiri ordinem? Nonne hoc docet temperantia? Docet sane. Nam qui vniuersæ vitæ æqualitatem seruatur: singularumq; actionum modos, ordinem quoque atq; constantiam dictorum, atq; operum, is maxime temperans est. Hæc sunt ergo animæ deliciae honorabiles, speciosæ, suauissimæ, infinitisq; partibus corporis delectationes superantes. Quare in his, & non in carnis oblectationibus felicitatem philosophicā ponendam merito diximus.

Temperantia.

De fortitudine & temperantia late loquitur.

DIA

DE IMMORTALITATE
DIALOGVS QVINTVS.

SADUCEVS CHRISTIANVS.

SAd. O christiane, plane tu mihi velut
SDeus hodie feliciter occurristi. Nō ca-
pio me prae letitia. Valeant saducei vel po-
tius epicurei cū hāresi sua, qui mihi vene-
na pro antidoto hactenus propinarunt. Va-
leant honores: valeant carnis deliciæ, cum
pulcherrimis dulcissimisq; virtutibus fœ-
dus æternum volo inire, quæ vera solidaq;
bona sunt. Nescio quid dignum tanto mu-
nere tibi referam. Sed obsecro confabule-
mur nunc si placet aliquid de anima, quan-
do de præciosissimis eius bonis hactenus
actum est, id enim mihi summopere pla-
cet. Et primum à quo tēpore sunt animæ,
si creantur simul cum corpore, an longe
ante fuerūt create, & formato corpore in-
funduntur? Chr. Alij asserūt, vt inquit Hie-
ronymus, vir sanctissimus atque eruditis-
simus, quod formati in vtero corporibus,
Deus quotidie faciat animas & infundat.
Alij factas iam olim, id est tūc cum omnia
Deus creauit ex nihilo, nūc eas iudicio suo
dispenset in corpore. Et hoc sensit Orige-
nes

ANIMAE.

7

nes & nonnulli alij græcorum. Sed primū
tenet ecclesia. Sad. At quid est tādē ani-
ma? Chr. Aristoteles ille philosophus ma-
ximus inquit, Anima est actus corporis
physici organici in potentia vitam habentis.
Diuus vero Iustinianus patriarcha sic
eā diffinit, Anima, inquit, est substantia in-
uisibilis, incorporea, immortalis, Deo similis
habens imaginem creatoris, quæ cæ-
teris occupari potest omnibus, repleti om-
nino non potest, capacem enim Dei, quic-
quid Deo minus est, non implebit. Ipsius
vero excellentia donec corruptibili deti-
netur corpore ad plenum nō cognoscitur,
sed quādo ab ipso liberata fuerit, tunc re-
uelabitur gloria eius. Vnde & Augustinus
episcopus sanctissimus, ac mira eruditione
clarus, ait, Licet nonnulla ambigua a qui-
busdam super eius origine proferantur, in-
uenimus tamē eā esse quēdā intellectualem
spiritum per creatoris potentiam factum,
mortale corpus, quod sustinet, viuifi-
cantem. De eius vero dignitate ait Basi-
lius ille magnus, Magna res est homo, di-
gnitatem in naturali constructione habēs.
Quid enim in terra aliud iuxta imaginem
con

Basil. in
Psalm. 44.

conditoris factum est? cui principatus in omnes, & potestas terrestrium, & aquaticorum, & aëreorum animalium donata est? Paululum infra angelorum dignitatē descendit propter terreni corporis coniunctionem, vis intelligendi, ac cognoscendi conditorem ac opificem suum ei insita est. Insufflauit enim inquit Moyses de Deo, in faciem, hoc est propriæ gratiæ partem aliquam homini immisit, ut per simile simile cognoscat, super cœlum, super solem, super stellas honoratus. Quod enim ex cœlestibus imago Dei altissimi dictum est. Qualem vero imaginem cōditoris seruat sol? Quid luna? Quid reliquæ stellæ? inanimata quidem, ac materialia, & solum pellicula corpora possidentes, & adeptæ, in quibus nusquam mens, non voluntarij motus, non liberum arbitrium, sed serua sunt incumbētis necessitatis, per quam immutabiliter circa eadem vertantur: super hæc igitur prælatus homo secundum animam. Saduc. O magnam hominis dignitatem? Quam pauci mortalium eam cognoscunt: pauciores operibus adæquant: videas plerosque vitam brutis animantibus agere in-

inferiorem. Sed perge obsecro. Chris. Audi Basilium de eadem hominis excellentia. Animam, inquit, accepisti intellectualem, per quam Deum verum consideras, rerum naturam ratiocinatione intueris, sapientiæ fructum iucundissimum decerpis: omnia terrestria animalia mansueta, ac syluestria, omnia item in aquis degentia tibi seruiunt. Non tu artes inuenisti, & vrbes constituisti, & quæ vitæ necessaria, & quæ ad voluptatem pertinent excogitasti? non peruia sunt maria per rationem? non terra & pelagus vitæ tuæ inseruiunt? Non aër, & cœlum, & stellæ ordinis sui rationem tibi ostendunt? Quid igitur pusillanimis es, quod equus tibi non est argentum habens frænum? At solem habes velocissimo cursu per totam diem saculam tibi præferentem. Non babes argenti, & auri splendores? At lunam habes ingentilucæ sua te illustantem. Non conscendis currus inauratos? At pedes habes proprium vehiculum, & tibi ipsi ingentum. Non dormis in lectica Elephantina ex ebore constructa? At habes terram multis eboreis præstantiorem, & dulcem in

Cicero.

In parado-
xis.Duplices
animæ po-
tentia.
Aristot. 3.
de anima.

in ipsa requiem, celerem somnum, & a cura liberum. Non decumbis sub fornice, ac culmine aureo? At cælum habes inenarrabili stellarum pulchritudine relucēs. Vide ergo quanta hominis dignitas, & quanta animæ excellentia. Volo tibi & ethnici cuiusdam, nempe Ciceronis totius eloquētiæ principis de hac eadē re adducere sententiā, Animus inquit, est rationis cōpos, & particeps, quo nil ab optimo, & sapientissimo genitore melius est procreatū. Et in paradoxo, Nobis Deus dedit animum, quo nil est præstantius, neq; diuinius. Sad. Pulchra profecto sunt hæc omnia, & quæ maxime animum meum delectant, atque illustrant. At reuertamur ad ipsius animæ naturam speculandam. Sunt ne aliqua potētia animæ distincte, quæ diuersas inter se habeant operationes. Chr. Sūt certe. Nam Aristoteles tertio de anima duplices dicit esse animæ potētias. Quasdam organis alligatas, ita vt sine organis non operentur. Vt potētia vegetatiua, visuiua, audituiua, gustatiua, olfactiua, & tactiua. Nam organis corruptis potētia hæ non operantur. Alias nō alligatas organis, idest quæ sine organis

ganis exercet suas operationes. Vt sunt intellectus, voluntas, & memoria. Nam homo detractis oculis, & factus surdus adhuc intelligit, & vult, & recordatur: imo detracto toto corpore per mortem adhuc nil detrimenti recipit. Ideo potētiæ organis non alligatæ dicuntur: idest quæ non requirunt organa ad suas operationes exercendas, licet ad ipsas habendas sint necessarii sensus, pro huius viæ statu, eo quod nil sit in intellectu, quod non prius fuerit in sensu. Atqui potētiæ quæ sunt alligatæ organis, dicuntur animales: quæ verò nō sunt organis alligatæ corporalibus sunt potētiæ diuinæ potius, atq; angelicæ. Sadu. Pulchre tu quidem de anima, deque eius potētijs disseruisti. Sed audi nunc me obsecro. Saducei atunt animam simul perire cū corpore, & post hanc vitam nil homini superesse reliquit: tu autem eam superius asseruisti immortalem: tolle quæto a me & hunc scrupulum, vt totus in religionem vestram conuolem. Nam & hoc vehementer me habet sollicitum. Videmus enim hominem verti in puluerem: et eam fieri vermium, & omnibus horribilem, animam

Primū ar-
gumētum.

C

mam

nam verò eius nec sursum volare cernimus: nec deorsum descendere: nec quid de ea actum sit cognoscimus. Vnde ergo immortalem cōiecturabimus? Chr. Elto nūc mihi præsens Saducce: prębeq; omnem attentionem. Nam res hęc grandis est valde, & digna, de qua multus habeatur sermo. Mori inquis, videmus hominem, animam euolare nō cernimus. Vnde igitur sciemus immortalem, sepultoque corpore, adhuc superuiuere? Responde quęso. Homo ne ex anima constat, & corpore? Sa. Constat. Chr. Vidit ne aliquis animā dum adhuc in hac corporis clauditur custodia? Sad. Nequaquā. Chr. Cur ergo animam confiteris in corpore inuisibilem, & in morte dubitas, quia non aspicias egredientem? Non rectum hoc iudicium. In corpore sane est inuisibilis, quia talis eius est natura: & extra corpus quoq; inuisibilis: quoniam nec sic etiam suam murauit naturam. Quot secreta latent in mari? quot abscondita in terrę cuniculis reguntur? quot abstrusa cōtinet cœlum, quę etiam si longissime ab oculorum absunt intuitu, tamen certissime, atq; in dubitato esse creduntur. Nonne etiam multa

multa credis, quę olim tibi dicta sunt, atq; relata, quę tamen corporis oculis nunquā vidisti? Ergo multa sunt dicenda vere viuere, etiam si oculis corporis cernere non queas. Sad. Pulchre tu quidem ad primam hęsitationem: nempe non videtur anima, cum moritur homo. Nā multa (vt ais) non videntur, & tamen sunt. Relinquitur ergo nunc si post mortē sit. Nam posse esse inuisibilem nullum mihi dubium. Chr. Multę rationes, quę hoc probant adduci possent, sed si attēdas pauculas, adferam in mediū. Primo animam esse post mortem, immortalemq; ex eo cōstat: quoniam cum genus hominum propter animi iniquitudinem, corporisq; imbecillitatem, & rerum omnium indigentiam duriores quā bestię vitam agant in terris, si terminum viuendi natura illi planē eundem cum cæteris animantibus tribuisset, nullum animal esset homine infœlicius. Quoniam verò fieri nequit, vt homo, qui Dei cultu propius cunctis animantibus accedit ad Deum beatitudinis autorem, omnino sit omnium infœlicissimus, necessarium esse videtur animis nostris ab hoc carcere discedētib; lucem

aliquam superesse. Sad. Argumentum hoc mihi constare neutiquam videtur. Primum, quoniam homo cæterorum animantium non potest dici infelicitissimus, vt tu asseris: quia etsi varijs tum corporis, tum animæ calamitatibus diuexetur, tamen quia mente præditus est, sapientia, atq; prudentia quadam illustis, cæterisq; animantibus præpositus, felicitissimum potius eum dixerim maxime cum moderatione quadam animi, atq; fortitudine omnibus vitæ incommodis, atque molestiis facillè fiat superior. Deinde quaquam cultu ad Deum proprius accedat, non propterea immortalis. Potest enim Deum in hac vita colere, & tamen soluto corpore, simul dissolui, & interire. Quamobrem aut aliam assigna rationem: aut noli asserere animam immortalem. Chr. Quaquam superius argumentum satis probabile videbatur, tamen quando id petis, fortius, atq; insolubilius id tibi nunc persuadebo. Deus & natura nil faciunt frustra. Non negas? Sad. Minime. Chr. Cunctis mortalibus inditum à Deo cernimus immortalitatis perpetuum desiderium. Sad. Inditum. Chr. Aut frustra ergo desiderium hoc hominibus

Ratio. 1.

minibus indidisse Deum (quod nefas est dicere) aut immortalitem omnino ponendam, atque credendam esse, dicendum relinquitur. Sad. Nec hoc quidem vincit argumentum. Nam si desiderium immortalitatis probaret animæ immortalitatem, consequens esset, omnia esse immortalia. Omnibus enim, vt videmus, à natura inditum est perpetuum quoddam atq; indefessum sui cõseruandi studium: & nil est quod sui cupiat dissolutionem, non tamen ideo dicimus omnia immortalia. Relinquitur ergo desiderium immortalitatis non esse, sufficiens argumentum probandæ immortalitatis. Chr. Sufficientissimum plane. Nam quod ais omnia studere sue cõseruationi, & tamen non omnia esse immortalia: suæ quidem cõseruationi student, immortalitatis tamen desiderium non habent. Quod enim cognoscere non possunt; nec desiderare quidem vnquam valebunt. Constat namq; duo esse appetitionum genera. Alterum rebus omnibus comune, quo vnum quodq; ad accomodum, sibi que profuturum fertur. Alterum eorum proprium, quæ polent cognitione, quo metuunt, cupiuntq;

Duo appetitionum genera.

C. iij

do

dolent, gaudentq; & mille alijs variantur affectibus. Virumq; tamen pro tuenda sua contendit essentia. Quandoquidem nullares prorsus est quæ, se esse non amet. Quæadmodum autem cõmunis ille appetitus non vno tantũ inuenitur modo in his quæ certis finiuntur gratibus, & in his quæ nunquã desinunt: quandoquidem quæ senescunt, effundere desiderium in omne tempus nõ audent: quorum autem vigor temporis diuturnitate nõ lentescit, perseverare semper eadẽ magnopere concupiscunt. Haud secus appetitus alter, quem cognoscentium diximus esse proprium, diuersa ratione reperitur in his, quæ sensu tantum mouentur, atq; in his quæ intellectu præstant. Illa autem quoniam solũ quod adest, aut imminet apprehedunt, in longum appetitiones non suspendũt: hæc autem quoniam vniuersa varietatum, mutationum, temporumq; volumina contemplatione, pariter, & prouidentia excellũt, reliquum est, vt parem vim appetedi sortita nõ hoc tantum, vel illo tempore, sed in æuum ducere vitam cupiant. Ergo non omnia immortalitatem desiderant: quæ autem desiderant,

derant, tandem eam consequũtur: quoniã Deus & natura, vt diximus, nil faciunt frustra. Et quia ex genere hoc animus noster est, immortalẽ, æternumq; esse fatendum est. Præterea cætera ideo nõ sunt immortalia, quoniam non sunt simplicia, sed ex contrarijs composita: vel si simplicia, contrarietati tamen subiecta: quod autem ex cõtrarijs inter se cõsistit qualitatibus propter perpetuam, mutuãq; adinuicem pugnam, corrumpi aliquãdo necesse est. Vnde animalia, arborum fructus, herbæ, cæteraq; huiusmodi tempore tandẽ dissoluuntur: & econuerso cœlum, & astra, quia simplicia sunt, nullisq; constant contrarijs, incorruptibilia esse omnes asserunt philosophi. Quare quia anima simplex est, & ab omni contrario remotissima, eiq; insitum a natura perpetuum immortalitatis desiderium, incorruptibilem esse, atq; immortalem fatendum est. Sad. Vnde tibi constat simplicem esse, contrariumq; non suscipere? Chr. Hoc faciliẽ probari potest, quoniã

Ratio. 3.

Probatioq;
anima est
simplex.

omnipotens Deus quando fabricauit orbẽ ait: Producant aquæ reptile animæ viuētis: & terra animalia viuētia: ideoq; hæc

C. iiii. corru

corruptioni cōstat esse subiecta, quoniam ex materia corruptibili sunt condita. At quando ad hominem ventum est, non ait, Producat terra, aut aqua, sed faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram: non ex materia corruptibili, sed sola potentia, & bonitate sua eum esse iubens. Si non ex materia corruptibili, ergo simplicissima est anima, nec corruptioni subiecta. Sadu. Adhuc restat mihi scrupulus, neque ex omni parte hæc mihi sufficiunt. Chr. Miror hominem tam felici ingenio præditum in re tam clara posse hære. At audi nunc aliud, & si potes deinceps dubita. Quæ à Deo sunt, ordinata esse necesse est. Non negas. Sadu. Nequaquam. Chr. Cælum, atq; astra incorruptibilia esse omnes asserimus. Sadu. Hoc nemini dubium. Chr. Si cælum incorruptibile, quare anima quæ multo nobilior est cælo, non incorruptibilis, propter quam & cælum, & terram, & quicquid cæli ambitu continetur creata à summo rerum opifice omnes scimus. Si incorruptibilis (vt fateri iustum est) ergo & immortalis. Sad. Verisimile: sed non necessarium. Potuit enim Deus illa creare incor-

Ratio. 4.

A minori.

incorruptibilia, animam verò corruptibilem (vt est liberrima eius potentia. Chr. Necessarium plane. Regula enim philosophorum est, Propter quod vnumquodq; & illud magis. Certum est cælum, & astra propter animam esse: At illa incorruptibilia sunt: ergo multo magis anima. Sadu. At quia si Deus voluit illa creare incorruptibilia, animam verò corruptibilem, atque mortalem, nunquid non in eius situm fuit potestate? Chr. Situm profecto, sed aliter fecit. Sadu. Quomodo aliter? Hoc ipsum est, quod prorsus diffitemur. Chr. Non est quod diffiteare, quoniam res adeo manifesta est, vt in ea aliquid dubitare nil aliud sit, quam in scirpo nodum quærere. Sad. Plane mihi non manifesta, si non fortiori argumento eam comprobaueris. Chr. Prorsus comprobabo. Quod per se mouetur, Ratio. 5. semper moueri est necesse: animam verò per se moueri omnes philosophi asseruerunt: ergo semper moueri est dicendum. Si autem semper mouetur, semper viuit, quia motus animæ vita eius est. Sadu. Nec hoc mihi tollit dubium, quoniam animalium animæ irrationalium seipsas mouent, sed

ramen corrumpuntur. Ergo nō omne quod a seipso mouetur, semper moueri est necessarium. Chr. Concedimus quidem animas irracionales seipsas mouere, sed suapte natura, & necessario, & ideo corrupta materia, & illæ corrumpuntur: animæ verò rationales à libero arbitrio mouentur, sua sponte, atque à nemine impulsæ, propterea & semper viuere concedendum est. Item brutorum animæ ideo (vt iam prædiximus) sunt corruptibiles, quoniā de materia corruptibili sunt productæ: anima verò rationalis sola Dei potentia, atq; bonitate constat: sicq; creata est vt seipsam moueat: cūque motus eius sit vita eius, semper semouere est necesse, quoniam nunquā sibi desse potest. Si ergo semper se mouet, semper uiuit. Presertim cū à nullo ei vis inferri possit. Sad. Non consequens est quoniam sola Dei potentia constat, & non ex corruptibili, esse incorruptibile animam. Nam potest vt cætera quæ ex corruptibilibus constāt Dei voluntate corruptibilis esse. Quāobrem nec hoc tollit mihi scrupulū. Chr. Si anima sola Dei potētia constat, & ex nihilo creata est, dic mihi quomodo potest

potest corrūpi: vel in quæ resoluatur? Sad. Quēadmodū Dei potētia cōstat: potest ab eadē potētia deferri, & in nihilū redigi. Ch. Ratio. 6. Quod hoc nō fiat, sola hac ratione tibi cōstare potest: quoniā rerum omniū creator nil æque desiderat, quā vt vnū quodq; in suo gradu permaneat, conserueturque: ad quod sane pertinet, vt quæ sunt incorruptibilia, perseuerent incorrupta: corruptibilia verò corruptioni subiecta. Quemadmodum enim ad vniuersi pulchritudinem pertinet, vt quædam sint corruptibilia, alia semper permanentia, sic ad eandem pertinet vt vnumquodq; in sua natura semper subsistat. Ad hæc homo factus est, vt summum bonum intelligeret, amaret, atque possideret. Intelligere autē summū bonum: diligere: aut possidere in hac vita nemo perfecte potest. Ergo post hanc vitam alia relinquitur, in qua id possemus. Vnde constat non sic Dei potentia cōstare animam, vt statim corrupto corpore ab ea deferatur, atq; in nihilum redigatur: imo vt post hanc vitam beata immortalitate donetur. Sad. Vnde mihi constare potest, quod homo conditus sit, vt fruatur summo bono? Li

Liqueat hoc mihi aliquo argumento. Chr. Argumentum in promptu est: quoniam nemo est mortalium, qui non hoc sibi velut vltimum finem proponat. Aut frustrabitur suo fine, quod nullus dixerit, cum cetera omnia etiam homine inferiora finem suum adquirant: aut tandem ad finem optatum deueniet. At non donec corporis adhuc compeditur vinculis: ergo erit quando tandem vincula dirumpentur? Et per hoc clare patet etiam corpore soluto adhuc su peruiuere animam, atque ad finem suum deuenire. Sad. Atqui hæc vera essent, si vt afferis omnia finem suum adipiscerentur: sed multa sunt, quæ sine suo fraudantur: ergo nō est necesse hominem assequi finem suum. Chr. Nil est omnino, quod suo frustratur fine. Hoc enim velut basim ac fundamentum tibi proposuimus. Sad. Quod secus se res habeat, nunc manifestissimis tibi probabimus exemplis. Finis enim ignis est ferri sursum, & tamen sæpe impeditur aliquo obiecto corpore grossiore. A quæ quoq; finis est præterlabi, nihilominus nō raro varijs rerum obstaculis detineri solet eius impetus. Ergo multa sunt, vt diximus,

quæ

quæ propositum finem non assequantur. Chri. Si aliqua suū non assequuntur finem, hoc certe non ex sua est natura, sed casu quopiam, atq; fortuna. Atqui certum est res non estimari à contingentibus, sed ab his, quæ illis à natura insunt: & ad quæ naturali quodam motu feruntur. Nec etiam ipse homo consequetur finem suum, nēpe beatitudinem, si per peccatum sibi ipsi velut obstaculum quoddā opponat, quo ablatο, eo illum de ferri recto itinere nō est dubitandum. Sad. Argumentum certe satis vehemens, si mihi ipsi id persuadere valeā. Chr. Nescio equidē quid te detineat, præsertim vbi tot irrūpant radij veritatis. Ausculta nunc aliud, quod etiam ipsos lapides illustrabit. Hoc inter hominum brutorūq; animas interesse concedis libenter, quod hæc duplicem, illæ verò triplicem habeant potentiam. Bruta sensitiuam & vegetatiuam tantum, homines verò has, & intellectiuas. Hinc fit quod resolutis in animalibus potentijs organicis, corrumpi, interireq; ea necessarium sit. In hominibus verò post mortem, quoniam & intellectiuæ adhuc supersunt, animas eorum adhuc viuere

re relinquatur, quæ quia incorruptibiles sunt, & immortales esse concedendum est. Sad. Esto quòd homines triplices habeant potètijs: at quis nouit, si illis morientibus, simul cum sensitiuis etiam intellectiua nò definant? Quare nec hoc tollit mihi dubitationē. Chr. Definere nullo pacto possunt, quoniam anima ipsa non potest definire. Sadu. Hoc ipsum est quod negamus. Nam hætenus dicimus animam simul cum corpore interire. Chr. Miror tantam cecitatem, ne dicam obstinationem. In animis rationalibus nil est admixtum, nil concretum, nil copulatum, nil coaugmentatum, nil duplex, vt supius disputauimus. Quod cū ita sit, certe nec secerni, nec diuidi, nec decerpi, nec distrahi potest. Igitur nec interire. Est enim interitus quasi discessus, & discretio earum partium, quæ ante interitum iunctione aliqua tenebātur. Quid hac re clarius inueniri potest? Adhuc hæres? Sad. Cōcedimus sane in animis nil esse cōcretum vel mixtum: ac dicimus animā ex nihilo esse creatam: & proinde in nihilum redigi posse. Chr. Potest quidem redigi in nihilum per potentiam creatoris, cui nihil

resistit,

Ratio. 9.

Quid est
interitus.

resistit, non autem quòd ipsa sit corruptibilis. Dicitur enim corruptibile, cui inesse potentia ad non esse, à qua longissime distat anima. Sad. At hoc est sanè, quod iam dudum asseruimus. Nempe inesse animæ potentiam ad non esse. Nulla enim res sine propria operatione esse potest, sed propria operatio animæ est intelligere cum phantasmate: neq; quicquam sine phantasmate comprehendere valet: phantasma autem non est sine corpore. Ergo anima necessario definit destructo corpore. Chr. Hoc verum haberet, si idē esset status animæ, quē speramus, cum hoc in quo nunc sumus. Intelligere enim cum phantasmate est propria operatio animæ secundum quòd corpori est vnita: separata autem à corpore habebit alium intelligendi modum alijs substantijs separatis similem. Sa. Hanc opinionem an ex proprio hauris fonte, vel diuino aliquo oraculo accepisti? Quis hominum nouit, si soluto corpore alium intelligendi modum habebunt animæ? Dicimus nullum intelligēdi modum eas habituras: quia omnino non erunt. Corruptentur enim cum corpore. Christ. Impossibile est

Ratio. re.
cor

corrumpi eas, quoniam formæ sunt. Nam id quod secundum se conuenit alicui, est inseparabile ab ipso: esse autem per se conuenit formæ, quæ est actus. Vnde & materia secundum hoc acquirit esse in actu, & acquirit formam: secundum hoc autem accidit in ea corruptio, quod separatur forma ab ea. Impossibile est autem, quod forma separetur a seipsa. Vnde fieri nequit, quod forma subsistens desinat esse. Et demus quod anima sit ex materia & forma composita, ut quidam asserunt: tamen adhuc necessarium est esse incorruptibilem. Non enim inuenitur corruptio, nisi ubi inuenitur contrarietas, ut supra satis disseruimus. Vnde corpora cœlestia, quia non habent materiam contrarietati subiectam, incorruptibilia sunt. In anima autem intellectiua non potest esse aliqua contrarietas. Recipit enim secundum modum sui esse. Ea verò, quæ in ea recipiuntur, sunt absque contrarietate: quia etiam rationes contrariorum in intellectu non sunt contrariæ: sed est una scientia contrariorum. Non potest ergo esse, quod anima intellectiua sit corruptibilis. Sadu. Si mihi probes animam per se subsistere,

stere, nulla mihi ratio cur amplius de eius ambigam immortalitate: sed hoc plane est quod intellectum nostrum subterfugit: nec assequi valeo. Chr. Hoc tibi nunc adeo faciam manifestum, ut illud luce clarius videas. Si in animo nil esset quam vita, nulla esset differentia inter homines & herbas, vel arbores aliasque frutices. Item si nil haberet animus hominis nisi ut appeteret, aut fugeret, id quoque esset ei commune cum bestijs. At præter hæc (ut inquit Tullius) & volo eius verba proferre in medium: ad rem quam maxime pertinent, habet etiam primum memoriam, qua quid admirabilius aut dici potest, aut cogitari? Nā quid est illud, quo meminimus, aut quam habet vim, aut unde naturam? Non dico de memoria excellentium quorundam virorum, qui admirabili quadam memoria erant ornati, sed de communi omnium loquor, & eorum maxime qui in aliquo maiori studio, & arte versantur, quorum quanta mens sit, difficile est existimare, ita multa meminerunt. Quo hæc spectat oratio? Quæ sit illa vis, & unde sit interrogo? Non est certe nec cordis nec sanguinis, nec cerebri. Et ideo

11. Ratio à memoria

constat rem plane diuinā nec corpori alligatam, sed per se subsistentem. Post hæc quid vis illa, quæ tandem est, quæ inuestigat occulta, quæ inuentio, atque excogitatio dicitur? Ex hac ne tibi terrena, mortaliq; natura, & caduca, concreta ea videtur? Profecto qui primu: (quod summæ sapiëntiæ Pythagoræ visum est) omnibus rebus impoluit nomina: aut qui dissipatos homines congregauit, & ad societatem vitæ cōuocauit: aut qui sonos vocis, qui infiniti videbantur, paucis literarum notis terminauit: aut qui errantium stellarum motus, progressiōes, naturāq; notauit: qui fruges, qui vestitum, qui testā, qui cultum vitæ, qui præsidia contra feras inuenerunt, à quibus mansueti sunt, qui vocum harmonias excogitauerunt: qui astrorum conuersiones, omnesq; eorum nouit motus, is sane docuit similem animū suum esse eius, qui eum creauit, per se existere, nunquāque perire. Qui vero carmina condunt poetica plena sententijs: sed & qui orationes rhetoricas instar fluminis inundantes, artificioque prorsus stupendo componunt: postremo qui modestiam, qui castitatem, qui

ma

magnitudinem animi, qui iusticiam, carerāque docent virtutes, nonne diuinum aliquid in telatere clare ostendunt? Atqui animorū nulla in terris origo inueniri potest. Nil enim est in animis mixtum, aut quod ex terra natum, atque fictum esse videatur. Nil est aut humidum quidem, aut stabile, aut igneum. His enim in naturis nil inest quod vim memoriæ, mentis, vel cogitationis habeat: quod & præterita teneat, & futurum prouideat, & complecti possit præsentia quæ sola diuina sunt: nec inuenietur vnquam vnde ad hominem venire possint nisi à Deo. Singularis est igitur quædam natura, atq; vis animi leuicula ab his vilitatis, notiq; naturis. Itaq; quicquid est illud, quod sentit, quod sapit, quod vult, viger, cœleste, & diuinum est, ob eam rem eternū sit necesse est. Nec vero Deus ipse, qui intelligitur à nobis, alio modo intelligi potest nisi mens soluta quædam, & libera, segregata ab omni concretione mortali, omnia sentiens, atque mouens. Ad huius similitudinem creata est humana mēs. Sa. Tota hæc tua oratio eo vergere videtur, vt doceas immortalem animā, quoniam me-

12. Ratio ab origine.

Dij moria

moria atque intelligentia quadam prædita sit, quæ participationes quædã diuinitatis esse videantur. Si per hoc anima immortalis esset, consequens foret cætera quoque omnia esse immortalia. Nam vnũ quodq; pro suo modulo Deum imitatur, eiũque est similitudo. Itaq; aut aliam præbe rationem efficaciorẽ: aut quemadmodum cætera sunt corruptibilia, ita quoq; animam mortalem corruptibilemque esse fateare. Chr. Non tantum diximus animã immortalem, quoniam participatio quædam est deitatis: sed quoniam vi quadam prædita sit, quæ per se subsistat, corruptiq; non possit. Sadu. Hoc est quod dixi subterfugere meam intelligentiam. Nimirum quomodo anima per se subsistat. Chr. Quãquã proximo argumento satis hoc constare poterat, tamen adhuc fortius, atq; indeclinabilius id nunc tibi faciam manifestum. Nemi-
Ratio. 13. mini dubiũ quin homo rationis particeps, intellectu omnium corporum naturas cognoscere potest: Quod autem aliquarum rerum cognitionis est capax, nil eorum in sua habeat natura est necessarium. Nam quod ei natura insitum foret, aliorum co-
gni

gnitionem impediret. Sicut lingua infirmi amaro seu cholericò humore infecta, aliquid dulce percipere non potest, sed omnia ei amara videntur. Vnde si mens seu anima in se corporis alicuius haberet naturam, omnia corpora cognoscere non posset, omne enim corpus aliquã naturam determinatam habet. Impossibile igitur est principium intellectuale corpus esse. Rursus fieri nequit, vt per organũ aliquod intelligat corporeũ: cum etiam natura illius organi determinata cæterorum corporum cognitionem prohiberet. Sicut si aliquis determinatus color sit non solum in pupilla, sed etiam in vase vitreo liquor infusus, eiusdem videbitur coloris. Ipsum igitur intellectuale principium, quod dicitur mens vel intellectus, habet operationem per se, cui non cõmunicat corpus: nil autem potest per se operari, nisi quod per se subsistit. Non enim est operari nisi existẽtis. Vnde eo modo aliquid operatur, quod est. Propter quod non dicimus quod calor calefacit, sed calidum. Liqueat ergo animã humanam, quæ dicitur intellectus vel mēs esse aliquid incorporeum, & per se subsi-
D iij stens,

DE IMMORTALITATE

stans, ideoque etiam corrupto, solutoque corpore superuiuere.

DIALOGVS SEXTVS.

SADUCEVS CHRISTIANVS.

SAd. O Deum immortalē. Nescio quid lucis insolitæ mihi videre videor: nec si velim, valeam contradicere. O Christiane quā feliciter hodie mihi occurristi? At perge obsecro. Cupio enim hæc ex te audire diffusius. Chr. Gaudeo equidem Saducæ, atq; iterum iterumq; gaudeo, nec me continere possum præ lætitiâ. Illuminare enim oculos corporis magnæ est artis, atq; præconiij, sed oculos mentis tenebris densissimis obcæcatos illustrare, prorsus diuinum est opus, immensæque virtutis. Quamobrem si iam vides animas immortales quas ante mortales credebas, age summo Deo luminūq; patri gratias: nam is est qui non solum mentes hominum, sed etiam angelorum illustrat: illuminauitque te hodie meo ministerio: ideoque ei etiam ego non exiguas debeo laudes, magnamq; ob hoc mihi spero propositā gratiam. At quo

ANIMÆ.

20

Ratio. 14.
quoniam diffusius adhuc in hac re illustrari desideras, audi nunc attentius. Videmus quod eadem mente res dissimillimas comprehendimus, vt colorem, saporem, calorem, odorem, sonum. Quæ nunquā quinque nuntijs animus cognosceret, nisi ad eum omnia differrentur, & is omnium iudex solus esset: atq; ea profecto tū multo puriora, & dilucidiora cernentur, cum animus se ab his vinculis, quibus nunc compeditur, se expediuerit. Nam iam quidem, quāquā foramina illa, quæ patēt ad animum à corpore, admirabili artificio natura fabricata est, tamen terrenis, concretisq; corporibus sunt intercepta quōdammodo. Quum autem nil erit præter animum, nulla res obiecta impediet, quominus percipiet, quale quidq; sit. Quare animam per se subsistere, corpori superuiuere, & melius se habere, æternamq; esse nō est dubium. Et si clarissimum huius rei vis testimonium, ad te ipsum cōvertere, & ex teipso sume immortalitatis tuæ argumentum. Diuersam a brutis formam accepisti, formam plane quam decebat, & quæ immortalī rationali animæ ministraret. Cur enim Deus brutis omni-

Ratio. 15.

D iij bus

Ratio. 16.

bus dedit oculos humum spectantes, tibi autem in arce capitis imposuit, nisi ut intel ligeres: nil illis cum cœlo cōmune, tibi vero à Deo, & à natura ab initio datā legem, qua superna potissimum cōtemplarieris, ad quæ te natum cognosceres. Cur item cōpus tibi rectum fecit, illis vero demis sum, deorsumq; vergens? An non eadem causa est? ut scires nil tibi cum terra cōmu ne, neq; te præsensibus addictum esse de bere, qui animam ad imaginem, similitudi nemq; Dei sempiternam sortitum cogno sceres? Præterea dic, obsecro, quare nobis iudicem in animo sic perpetuo vigilātem, & attentum Deus constituit: consciētiam loquor? Nēc enim est vllus inter homines adeo vigilans, ut est nostra conscientia. Nā externi iudices, & pecunijs corrumpuntur, & assentationibus delinuntur, & metu si mulant. Deniq; multa sunt alia, quæ rectū illorum iudiciū depravant. At conscien tiæ tribunal nulli hominum nouit cedere: sed quāuis dederis pecunias: quāuis mine ris: quāuis aliud quidlibet feceris, iustam fe rer sententiam aduersus peccatorum cogi tationes: adeo ut ipse quoq; qui peccatum ad

admisit seipsum condemner, etiam si alius nullus accuset: neque id semel atq; iterum, sed sæpius, imo per omnem vitam hoc fa cere non desinit. Et licet ingens temporis interuallum intercesserit, nunquā tamen obliuiscetur eorum, quæ facta sunt: quin & cum perpetratur peccatum, & priusquam perpetratur, & postquam est perpetratum acerbus nobis imminet accusator: maxi me vero postquam perpetratum fuerit. Nam in perpetrando scelere quoniam vo luptate sumus ebrii, non perinde sentimus, ceterum simul atq; commissum est, cœpe ritq; finem, tum demum extincta volup tate, amarus pœnitentiæ stimulus succedit. Quid quæso, sibi vult stimulus iste? quidue illa perpetua à summo Deo omnium natu ræ insita cura? Illud caueas tanquā mor tiferum: hoc amplectare quasi vitale: illud bonum: hoc malū: illud Deo gratum, hoc odiosum. Nonne quasi perpetuo tibi vide tur occinere aliam esse vitam post hanc, in qua iusta prēmia pro bonis operibus, sup plicia autem nunquā finienda pro malis donantur? Et hoc misericordissime à cœ lesti patre nostro prouisum, ne vnquā ali cui

cui subrepat animā simul interire cū corpore, vniuersūq; mortaliū, cū morte cōcludi. Sa. Hæc omnia mihi supra modū satisfaciūt. Sed adhuc plura obsecro. Nunq̃ enim satior, & quāto magis de his differis, tanto amplius audire desidero. Ch. Ausculta nūc attētius, & certissimū immortalitatis animarū testimoniū intuebere. Deū iniustum quis vnq̃ dixerit? Sad. Nemo sane, nisi ipse sit iniustissimus. Chr. Tamen homines improbos, facinorosos, impios, tyrannos, atq; idololatrias plerūq; prosperari conspiciamus, omniaque illis cedere ex sententia iustos vero, probos, ac pios vbiq; pauperascere, famescere, despici, nullisq; nō opprobrijs affici. Si Deus bonorum, malorumq; est remunerator pro ingenita, ineffabiliq; sua æquitate, nec hic remunerat iustos, vt experientia plerūq; videmus, nec malos punit, ergo necessario alia vita expectatur, in qua hæc fiat remuneratio, equitatemq; suam exerceat Deus. Non ergo anima moritur cum corpore, quæ etiā corpore emortuo virtutum suarum, meritorumq; certissimum præmiū est receptura. Sad. Insolubile plane argumentum, & quod quibuscuis

Ratio. 18.

busuis nisi stupidis, aut obstinatis queat satisfacere. Chr. At audi aliud fortissimum, atq; pulcherrimū. Ex illo quidem naturæ vultu quem dixere chaos rudem, indigestamq; molem res omnes eo ordine propagatas, eoq; fœdere dispositas, atq; cōnexas esse conspiciamus, vt ab imis ad superiora conscendentibus perfectionum incrementa sensim appareant succrescere, & quæ cōiuncta sunt alterum alteri paululum admodum præstare. Consurgunt quidem veluti depressi quidam gradus, aut numeri rerū species; & ab his, quæ singulis proximæ sunt, nullo distāt intervallo, & idcirco adeo similes, cognatasq; habent habitudines, naturas, actiones, atq; figuras: quæ sibi mutuo contiguæ sunt, vt non facile plerūq; sit illas distinguere. Peragratis autem vniuersis elementorum, plātarum, animaliumq; naturis, ad hominem cum venit, idē grauis ascensus quo sensim, pederentimq; procederebatur, nequaquā seruatur, sed sursum repente natura trahitur, & ad alteram eāq; remotissimam contignationem eleuatur. Maiori namque intervallo homo à summa animantium specie, quā summum animal

Ratio. 19.

animal ab infimo nō modo viuentium, sed
abiectionisimorum quoq; corporum genere
distat. Ne autem hoc absq; ratione dicere
videamur, citentur nostra alienaq; genera,
condiciones, actionesq;. Genera in primis
cetera omnia ex materiæ transmutatione
proficiuntur, nostra autem mens de foris
venit. Condiciones deinde. Illa enim tenui
supellectile contenta, pauca quibus indi-
gent ab ipsa natura simulatq; eduntur in
lucem, accipiunt. Indumentorum vice cor-
tices, testas, coria, spinas, villos, setas, pilos,
plumam, pennas, squamas, vellera: pro ar-
mis autem cornuā, ungues, dentes, rictus,
rostra, aculeos, morsus, calces, venena. Ho-
mo autem pro vniuersis his & alijs quā plu-
rimis, & varijs, & magnificis, studiosas, fa-
cilesq; solas manus accepit. Actiones de-
mū, quia singulis speciebus alijs, definitus
est agendi modus: homo autem tot, tamq;
dissimilibus vtitur viis, vt hic solus sit ho-
minibus operandi modus sine vllo certo
agere modo. Alia, sola salus iuuat: hominē
vero tam sensu quā ratione apprehensa,
etiam si nil aliud vtilitatis accessurum sit,
delectat. Alia de prole, ciboq; sollicita pu-
gnant,

gnant, homo vero famam extendere factis
audus, nomen, & gloriam soboli, saluti, vi-
tēq; anteponit. Alia postremo à consono
illis bono raro deficiunt: homo vero suum
vere bonum sapissime amittit. Vnde igitur
tanta distantia inter hominem, cete-
rasq; naturas? Vnde solitæ pedetentim scā-
dere tantus repente naturæ saltus? Vnde
quæ cōsueuerat per similia in simillima
duci, in tam disparia statim eleuata conspi-
citur? Nullam profecto causam aliam red-
didisse sat erit, nisi animū ē summo rerum
fastigio venisse dixerimus, qui in alterum
rerum ordinem naturam transfert, supre-
mis infima iūgit, caduca immortalibus, in-
serit: æternitatem tēpori annectit: sic nem-
pe omnis admiratio disparitatis cedit, si ex
duabus naturis, spiritu, & corpore, intel-
lectu, & sensu, immortalī, & corruptibili
hominem constare non dubitamus. Atqui
animam citra vllam controuersiam immor-
talem esse, vel ex hoc haud dubie constare
potest, q̃ disciplinarum est capax. Omne
enim quod scientiarum, veritatumq; par-
ticeps est, æternum esse necesse est. Sadu.
Hoc ipsum velim diffusius declares: non
enim

enim latis intelligo quod dicitur. Chr. Libens tibi & in hoc obsecundabo. Sciētiā alicubi esse, hoc facile concedis. Sad. Concedo sane. Chr. Non in corpore. Sadu. Minime. Chr. Ergo in anima. Sa. In anima certe. Chr. At, quod temper alicubi est, id in quo est semper esse est necessarium: sed scientia semper est, & in aliquo est, nēpe in anima, ergo animā semper esse prorsus dicendum relinquitur. Sad. Sciētiā semper esse, hoc est, quod non assequor. Chr. Exemplo tibi illud facio manifestum. Omne totum maius est tua parte, hoc est totū, ergo hoc maius est tua parte. Hęc nōne est scientia? Sad. Haud dubie scientia. Chr. Potest ne hęc veritas aliquando corrumpi? Sa. Nequaquam. Chr. Ergo perpetua est veritas. Sad. Profecto perpetua. Chr. Igiur & perpetuus animus in quo indissolubiliter heret. Sad. Sine dubio perpetuus.

DIALOGVS SEPTIMVS.

SADUCEVS CHRISTIANVS.

SAd. Egregium tu hactenus, ac præclarū philolophum egisti, sed qualem vel Pytha

thagoras, vel Socrates, aut Plato. Age, nūc Christianum te ostende, & ex Sacrorum codicum penu iam etiam deprome, vnde animarum probes immortalitatem. Chri. Et in hoc tibi libentissime obtemperabo, si spondes attentionem. Primū, inquit Deus (vt à Moyle accepimus) faciamus hominē ad imaginem, & similitudinem nostram. Et iterum. Ad imaginem suam fecit illos masculum, & feminam. Nunc autem si ad imaginem Dei factus, ac similitudinem, Deus vero immortalis, ergo anima Deo si milis necessario immortalis. Deinde si arbor illa quæ dicebatur vitæ (teste eodem Moyle) immortalitatem donabat: quæ figura tantum erat, & vmbra verę arboris vitę: cur non arbor nostra, quę in medio ecclesię sita est dominus Iesus maiorem habebit vim, maioremq; virtutē donabit? Tum autem (vt idem propheta narrat) sanguis Abel etiam post mortē clamat in cælum de terra pro vindicta, ergo & Abel mortuus adhuc viuebat: nam quomodo clameret omnino extinctus. Immortalis ergo anima, quæ corpore extincto adhuc superuiuebat. Præterea progrediente tempore, cum

Ratiōes ex
sacra scri-
ptura.
Ratio. 1.
Gene. 1.

Ratio. 2.
Gene. 3.

Ratio. 3.
Gene. 4.

Gene. 6. &
Ratio. 4.

Sapientie. 5.

Gene. 7.
Ratio. 5.

Ratio. 6.
Gene. 11.

cum multiplicarentur homines, omni-
generi vitiorum sese traderent sine trano,
iratus dominus diluuij fluctibus vniuersos
involuit. Noe tamen, filiosque eius serua-
uit immunes: multaque cum eis colloquia
comiscuit. Quorsum? Vt post paululum
etiam velut bruta exstinguerentur? Non
est verisimile. Scriptum est enim: iusti au-
tem in perpetuum viuent, & apud domi-
num est merces eorū. Ad hæc nonne sum-
ma illa arcæ maiestas, in qua saluatus est
Noe vir iustus cū filijs, ecclesiam quæ nunc
est adumbrabat, extra quam nemo saluabi-
tur? Hæc vero ecclesia nonne formam ob-
tinet, figuramque cœlestis, quæ futura est,
atq; æternæ? Vnde & per illam, & per hanc
animarum immortalitatē nobis à summo
omnium autore Deo significari manifestū
est. Sad. Placet quod dicis, sed perge. Chr.
Dictum est Abrahæ à Deo, egredere de ter-
ra tua, & de cognatiōe tua, & de domo pa-
tris tui, & veni in terram quam monstraue-
ro tibi, faciamq; te in gentem magnam, &
benedicam tibi, & magnificabo nomen
tuum, erisq; benedictus: benedicam bene-
dicentibus tibi, & maledicam maledicen-
tibus

tibus tibi, & in te benedicentur vniuersæ
cognationes terræ. Credibile ne est tam
grandes Dei promissiones, tam multipli-
ces benedictiones caducum aliquid protē-
dere, aut temporale quippiam respicere?
Quinimo Abraham sapienter dicta Dei
interpretrās propriam egressus regionem
desertum peragrans in casulis, ac tugurijs
habitabat, sciens Deum non terrenarum
opum, possessionumq; ei promississe here-
ditatem, sed cœlestiū. Vnde & paucis post
diebus factus est ad eum sermo domini di-
cens: Abraham noli timere, ego protector
tuus sum, & merces tua magna nimis. Si o-
pes terrenas hæ respiciebāt promissiones,
lane non merces eius magna nimis. Nam
ditiores, nobiliores, ac potentiores fuerūt
multi tyrāni perditissimi, ac nefandissimi
homines. Quare haud dubie ad bona ani-
mæ, eiusq; beatam perpetuitatem, grādem
illam respicere mercedem omnino faten-
dum est: concedendumq; etiam post mor-
tem, vitam esse meliorem, eternamq; Sad.
Nullus mihi restat scrupulus. Verū si quid
amplius habes de hac re, noli obsecro ce-
lare. Ch. Eduxit dominus Abraham foras,
E &

Ratio. 7.

Gene. 15.

Gene. 19.

Ratio. 8.

Gen. 22. 8.

Ratio. 9.

& ait illi: suspice in cœlum, & numera stellas si potes, & dixit: Sic erit semen tuum. O mysterium stupendum? Quid credis per hoc Deum prodidisse? Nonne innumerablem animarum saluandarum multitudinem, incredibilemque earum claritatem? Haud dubie in semine, filios Abraham, & in infinita stellarum multitudine eorum & numerum, & claritatem æternam significabat. Sed pergamus ad Patriarcham Iacob. Nonne is vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum: angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per eam: & dominum innixum scalæ dicentem sibi: ego sum dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac? Primum ut audis, vidit angelos descendentes, & ascendentes: In quo, illi Deus illorum ministerium circa mortalium negotia ostendit. Vidit quoque Deum scalæ innixum. Nonne ut ad cœlestia eum subleuaret, spiritumque eius non mortalem, sed æternum, cœlestem, angelisque ostenderet æqualem? Propterea addidit. Ego sum dñs Deus Abraham patris tui, qui certe mortuus fuerat: nec se Deum eius appellasset, nisi anima

ma superuixisset. Nam Deus non mortuorum est, sed viuorum. Sadu. Vera loqueris: nec dubium animas immortales, quando Deus ipse huius rei præbuit testimonium.

DIALOGVS OCTAVVS.

CHRISTIANVS. SADUCEVS.

CHr. Audi nunc aliud. Iacob à Mesopotania rediēs in patriam cum vxoribus, & filijs, ac familia, traductis omnibus quæ ad se pertinebant, mansit solus: & ecce vir luctabatur cum eo vsque mane. Qui cum videret quod eum superare non posset, tetigit neruum femoris eius, & statim emarcuit, dixitque ad eum, dimitte me, iam enim ascendit aurora: respondit: non dimittam te nisi benedixeris mihi. Ait ergo, quod nomen est tibi? Respondit, Iacob. At ille, nequaquam inquit Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israël, quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines præualebis? Primum quærendum est quis iste homo sit, qui cum Iacob luctabatur? & non dubium quin fuerit angelus. Porro luctatio hæc quid portendebat? cer

Gene. 32.

Ratio. 10.

E ij te

DE IMMORTALITATE

te certamen iustorum cum diabolo, carne,
ac mundo. At ubi bellū, ibi sane prēmium
speratur, atq; victoria. Prēmium tempora-
le, in praelio temporali: in spiritali autem,
æternum. Secundū illud secundę Pauli ad
Corinthios. 4. Idem enim quod in præsen-
ti est momentaneum, & leue tribulationis
nostrę supra modū in sublimitate æternū
glorię pōdus opatur in nobis, nō contēplā-
tibus nobis quę vidētur, sed quę nō vidē-
tur. Quę enim vidētur tēporalia sunt: quę
aut nō videntur æterna: Et illud: Apoc. 2.
Vincenti dabo edere de ligno vitę, quod
est in paradiso Dei mei. Ergo post hanc vi-
tam alia expectatur. Non igitur cum cor-
pore moritur anima. Vnde post certamen
aliud nomen Iacob adeptus est. Nam ante
vocabatur Iacob, nunc autem Israël idest
videns Deum. Non autem in hoc seculo:
quoniam ait Deus: Nemo me videbit, &
viuet: ergo post hoc seculū illud expectari
debet: quare nō dubium quin immortalis
sit anima. Præterea nonne ille ipse Patriar-
cha Iacob moriens dicebat: expectabo salu-
tare tuum domine? Non in hac vita, quia
moriebatur: ergo post hęc aliam expecta-
bat.

Ad Cor.

4.

Apocal. 2.

Gene. 22.

Ratio. 11.

Gene. 49.

bat. Ideoq; scriptū est: collegit pedes suos Gene. 49.
super lectum, & obiit, oppositūque est ad
populum suum. Vides ne ergo clare etiam Ratio. 11.
post mortem superesse populum, ad quem
migrabat Iacob: & per consequens animas
esse immortales? Deinde nonne Deus sæ- Ratio. 13.
pe locutus est Abrahe, Isaac, & Iacob? Nō- Gene. 12.
ne cum Moyse tanquā amicus cum ami- Exod. 3.
co confabulabatur? Nam visus est illi in ru-
bo: propter eum, filiosq; Israël infinitis pla- Exo. 7. 8. 9.
gis, atque verberibus Pharaonem, popu-
lumq; suum affecit: aperuit ante eum ma-
re rubrum. Aegyptios autem fluctibus in- Exod. 14.
uoluit: pluit illi, filijsq; Israël manna: dedit Exod. 16.
illi duas tabulas, eiq; volūtatē suam ostē- Exod. 24.
dit legibus, præceptis, atq; iudicijs: per eum
varios Reges, ac populos flagellauit: pro- Nume. 31.
pter eum innumerabilia alia portēta osten-
dit. Quorsum tanta amicitia? Ad quid tot
familiaritates? Vt deinceps mortuo eo, nul-
la eius amplius sit memoria? Absit. Sed hęc
omnia, vt tanta Dei beneuolentia, benefi-
cijq; prouocatus, æternam eius, summāq;
familiaritatem desideraret, & desiderādo
adipisceretur, animamq; æternam, atque
in corruptibilem, Deiq; similem intellige-
ret,

Proverb. 8. **Pro**ter, quando cum ea sic se oblectari ostēderet. Dixit enim per sapientē: Delicias meas dixi, cum filiis hominum. Sad. Bone Deus quantum hæc placent? Nunquā mihi huiusmodi adducere possent fastidium. Quæso te, adhuc paulū de his ratiocinare: prophetasq; mihi aliquos adducito, qui de animæ immortalitate spiritu afflati diuino locuti sunt. Ch. Libenter tibi obtemperabo: Nam & ego de hac re plurimū habere sermonem mirifice gaudeo.

DIALOGVS NONVS.

CHRISTIANVS. SADVCEVS.

Psal. 35.

Chr. Audi David prophetam illum, regemque admirabilem. Inebriabuntur inquit (loquens cum Deo) ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Si animæ ab vbertate domus Dei inebriabuntur, nōne ridiculum est credere eas, simul cū corpore interire? Nam de earum immortalitate haud dubie nobis reuelabat: quoniam hic vbi omnia malis sunt plena, fluxa, atq; fragi-

Ratio. 14.

fragilia, nemo inebriatur ab vbertate domus Dei: post hanc vitam ergo inebriatio illa relinquitur. Vnde & alibi idem propheta de animæ suæ immortalitate cogitans clamat: Quemadmodum desiderat ceruus *Psal. 42.* ad fontes aquarū, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deū fontem viuū, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus. Hæc recordatus sum, & effudi in me animā meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis vltq; ad domum Dei, in voce exultationis, & confelsionis sonus epulantis. *Ratio. 15. Esa. 58.* Esaias vero inquit, Frange esurienti panem tuum: & egenos, vagosq; induc in domum tuam: cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris: tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur: & anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria domini colliget te. Quid est gloria domini colliget te? Hoc scilicet: ipse dominus te educet de corporis custodia, transferetq; in requiem suam, vbi beata immortalitate donaberis, atque gaudio

E iij per

perfrueris aeterno. Quis ergo his auditis de animarum immortalitate aliquando dubitare poterit? Nonne inquit Dauid: Quis ascendet in montem domini: aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde. Ascensus hic post mortem est, quia in vita hac mortali nemo illuc vquam quiuit ascendere. Quod clare idem propheta alibi testatur dicens: Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam. Si exhibit post mortem, ergo a morte teneri non potuit. Sempiternus ergo omnino, atque immortalis. Annon alibi ait: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi? Si virtutes perpetue perhibentur a propheta, quomodo non animae erunt perpetuae, quae eas operantur? De loco vero animarum, ipsi quoque animabus post mortem nonne pulchre prophetauit sanctus Thobias dicens, Beatus ero si fuerint reliquiae seminis mei ad videndum claritatem Hierusalem. Portae eius ex sapphiro, & smaragdo aedificabuntur, & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius: ex lapide candido, & mundo plateae eius sternerentur, & per vicos eius alleluia cantabitur.

Baruch

Baruch vero propheta loci eius amplitudinem contemplans sic exclamat dicens: O Israël, quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius: magnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus. Propterea dicebat dominus Iesus Dei filius: in domo patris mei mansiones multae sunt: si quominus dixissem vobis: quoniam vado parare vobis locum. Et Paulus harum desiderio exestuans clamabat: cupio dissolui, & esse cum Christo. Si locus deputatus est animabus post mortem, quomodo animae non immortales?

DIALOGVS DECIMVS.

SADUCEVS.

CHRISTIANVS.

Sad. Non me capio praegaudio. Quis his auditis locum quaerat in terris, & fragilibus, caducisque domibus habitare delectetur. Ad illa potius loca, domosque illas aeternas, nunquamque perituras festinadum ceseo. At perge obsecro de animarum immortalitate. Chr. Ausculta nunc attentissime. Si anima simul cum corpore moritur, Ratio. 17. cur

Ratio. 16.
Psal. 117.

Psal. 145.

Psal. 117.

Ratio. 17.

Tobiz. 13.

cur Deus factus est homo? Quare angeli
canunt gloria in altissimis Deo, & in terris
pax hominibus bonae voluntatis? Cur pa-
stres admoniti à coelestibus spiritibus ac-
currunt ad videndum filium Dei? Quare
properant reges illi magi stellam sequen-
tes ducem? Quid Simeon ille, in quo spiri-
tus sanctus habitabat, Christum agnoscens
iubilans dicebat: Nunc dimittis seruum
tuum, domine, secundum verbum tuum in
pace? Cur baptizatur Christus in Iordane:
Spiritus sanctus in figura columbae manife-
statur: Vox quoque patris audita est, Hic
est filius meus dilectissimus, in quo mihi
bene cōplacuit, ipsum audite? Quare ob-
secro, ieiunauit Christus quadraginta die-
bus, & quadraginta noctibus? Quorsum
Dei filius peragrat provincias, & regna, cir-
cuit ciuitates, perambulat vicos, ingreditur
castella, visitat domus singulas: Vbiq̃ue
vociferatur, agite poenitentiam: appropin-
quauit enim regnum coelorum? Cur obse-
cro famescit, sudat, lassatur, tentatur, con-
tradicitur, mille obruitur opprobrijs, con-
tumelijs, atq; iniurijs? Cur deniq; moritur
in cruce? Nonne ipse est, qui dicit, Beati
pau

pauperes spiritu, quoniam ipsorum est re-
gnum coelorum? Et iterum: Beati mundo
corde quoniam ipsi Deum videbunt? An
non imple est qui orans patrem dixit: Pater
sancte, serua eos in nomine tuo quos dedi-
sti mihi, vt sint vnum sicut & nos. Non pro
eis autem rogo tantum, sed & pro illis, qui
creditori sunt per verbum eorum in me,
vt omnes vnum sint, sicut tu pater in me,
& ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint.
Pater, quos dedisti mihi, volo, vt vbi ego
sum, & illi sint mecum, vt videant clarita-
tem meam quam dedisti mihi, quia dilexi-
sti me ante mundi constitutionem. Certe
haec omnia immortalitatem sapiunt anima-
rum, & ad vitam illam beatam transmi-
tunt. Sad. Verissima sunt, quae narras, ple-
naque gaudiorum. Chr. Petrus apostolo-
rum princeps laudans Deum inquit: Bene-
dictus Deus & pater domini nostri Iesu
Christi qui secundum misericordiam suam
magnam regenerauit nos in spem viuā per
resurrectionem Iesu Christi ex mortuis in
haereditatem incorruptam, & incontami-
natam, immarcescibilem, conseruatam in
coelis in vobis, qui in virtute Dei custodi-
mini

Luc. 1.

Luc. 3.

Luc. 4.

Luc. 13.
Matth. 5.

Ioan. 18.

1. Pet. 1.

mini per fidem in salutem paratam reuelari in tempore nouissimo, in quo exultabitis. Nonne hec omnia immortalitatem animarum clarissime nobis ostendunt? Vnde & de se testatur dicens: Iustum autem arbitror quandiu sum in hoc tabernaculo suscitare vos, & comonere, certus quod velox sit depositio tabernaculi mei, secundum quod dominus noster Iesus Christus significauit mihi. Dabo autem operam, & frequenter habere vos post obitum meum in memoria. Et Paulus iam morti proximus dicebat: Ego vero iam delibor, & tempus meę resolutionis instat. Bonum certamen certavi: cursum consummaui: fidem seruauit: de reliquo reposita est mihi corona iustitię, quam reddet mihi in illa die iustus iudex, non solum autem mihi, sed & ijs qui diligunt aduentum eius. Dicemus ergo animas cum corpore interire? Si Petrus post mortem hereditate expectat incorruptam in coelis: Paulus autem coronam immarcescibilem, immortales eorum animas fateri necessarium est, & nullo modo corruptibiles, quando etiam corrupto corpore tam gratia pro virtutibus premia expectabant.

D I A

SADUCEVS.

CHRISTIANVS.

SAd. Quanquam de animarum immortalitate iam nullum mihi restet dubium, tamen pro animi mei solatio, atque confirmatione, multorumque utilitate, narra, obsecro, si que circa animas iam corpore solutas audisti mysteria. Chr. Gaudens tibi obtemperabo. Exempla enim si vera sunt, & rem mirifice probant, & admirabiles aculeos in animis relinquunt. Ausculta nunc factum prorsus stupendum, & omnibus seculis memorabile. Gregorius ille pontifex summus & totius Christianę ecclesię exemplar preclarissimum refert multos, qui maiori fide, ac precipua quadam deuotione mentis oculum mundare studuerunt, egredientes e carne animas frequenter vidisse. Vnde & de egressu Spei abbatis (hęc ipsa eius sunt verba.) Dum adhuc, inquit, in monasterio meo habitarem, vir quidam omni veneratione, ac fide dignus ad me detulit, quendam mira sanctitate patrem, cui Spes erat nomen monasterium struxisse in loco nomine Cample, qui sexto a vetusta Nor-

Exempla.

4. Dialogorum lib.

1. Exempla.

fiæ vrbe distat miliario, quem fons ille omnis pietatis, Deus optimus, maximus, ne eterno traderet supplicio, ad tempus quodam exercuit flagello: quantumq; eum flagellando diligeret, demum perfecte sanando monstrauit. Percussit enim eum oculorum cecitate totos quadraginta annos. At quoniam facile verberati ad impatiẽtiam dilabimur, nisi idem qui verberat, per gratiam sustentet: fitq; modo miserabili, vt culpa nostra vnde sperare debebat terminũ, indeumat augmentum, idcirco infirmitatem nostrã respiciens Deus flagellis miscet pietatem, atque in percussione electis filiis nunc misericorditer iustus est, vt sint quibus postea debeat iuste misereri. Quare venerabilem senem dum exterioribus tenebris premeret, interna nunquã luce destituit. Qui cum flagello fatigaretur corporis, habebat per Spiritus sancti gratiam consolationem cordis. Cum vero iam anni quadragesimi fuisset in cecitate tempus exactum, ei dominus lumen reddidit, quodque ex hac vita proxime discessurus esset indicauit, atq; vt monasterijs circumquãq; constructis verbum viũ predicaret, ad

admonuit: oculorumque recepto lumine habitantibus in circuitu fratribus cordis lumen aperiret. Qui mox iussis obtemperãs fratrum Cœnobia visitauit: mandataque viũ quæ operibus imbiberat, constantissime, magnaq; cum fiducia illis prædicauit. Quinto decimo vero die ad monasterium suum peracta prædicatione reuersus est: ibiq; fratribus conuocatis, adstans in medio, Sacramentum dominici corporis, & sanguinis sumpsit: exorsusque est cum eis continuo mysticos psalmorum cantus: illisq; psallentibus orationi intẽtus animam reddidit. Omnes vero fratres qui aderant, columbam ex ore eius egressam viderunt: quæ mox aperto oratorij tecto aspicientibus fratribus penetrauit cœlos: cuius anima sub columbæ figura apparuit, vt summus Deus ex hoc quãtæ simplicitatis fuerit, ostenderet. Veniant ergo nũc Saducei, & dicant animas simul perire cum corpore. Profecto exemplum hoc citra aliam rationem potens est illos ita prorsus conuincere, vt ne vllum quidem verbum dehinc audiant proloqui. Sad. Placet sane exemplum, & autor non parum autoritatis adiecit.

iecit. Cēci plane sunt saducei: neque quicquam cum illis mihi amplius negotij. At perge obsecro. Chr. Refert idem pontifex Gregorius, nec punctum ab eius discedam sermonibus, quod sacerdos quidam ecclesiae cuidam praefectus religiosissime eam, atque diligentissime regebat: qui cum ancillam quandam obsequij gratia haberet, eam quidem ut propinquam diligebat, at tamen ut hostem cauens ad se propius accedere nunquam sinebat, familiaritatisque officia sibi prorsus ab ea absciderat. Habent enim sancti hoc proprium. Nam ut semper ab illicitis vacent, à se plerumque etiam licita abscindunt. Quare vir ille sapientissimus, ne aliquādo illa sibi fieret occasio peccandi, etiam necessaria obsequia abnuebat. Hic ergo verus sanctus; sacerdos cum multis annos in hoc misero, calamitosoq; exilio trāsegisset, quadragesimo ordinationis suae anno ad vltimum deductus est. At cum eum sanctimonialis illa ancilla solutis iam mēbris conspiceret, si quis ei adhuc halitus superesset, naribus eius apposita aure studuit dignoscere. Quod ille sentiens, tenuissimum adhuc hauriens spiritum

ritum

ritum, pro viribus emisit vocem: dixitque, Recede à me mulier: adhuc igniculus viuit, paleam tolle. Recelsit illa, creuitq; aliquantulum virtus corporis: & ecce (admirabile dictu) ingenti cum letitia coepit clamare dicens. Felix sit aduentus dominorum meorum. Felix sit aduentus. Quis ego ut tanti viri ad me intrare dignati sint? Venio, venio. Gratias ago, gratias ago. Cūque hoc semel atq; iterum, multotiesq; repeteret: interrogarentque, qui aderāt, quibus hoc diceret: ille admirans respondit, Nunquid non conuenisse sanctos Apostolos videtis? Beatū Petrum & Paulum primos apostolorum nō aspicitis? Ad quos iterum conuersus dicebat, Ecce venio: Ecce venio. Interq; haec verba animā reddidit. Quodq; vere sanctos apostolos viderit, eos etiam sequendo restatus est. Quid ad haec, qui more brutorum animas dicūt perire cum corpore? Sad. Stulti plane sunt: & digni prorsus, quorum animae perpetuo pereant. Sed obsecro, quare moritaris huiusmodi ostenduntur visiones? Chr. Ideo (Gregorio teste) iusti plerūq; in extremo vitae termino praecedentium sanctorum aspiciunt visiones,

F ne

4. Dialogorum. li.

ne gehennalem sententiam pertimescant:
At dum eorum menti interiorum civium
societas ostēditur, à carnis suæ copula sine
doloris, & formidinis fatigatiōe soluantur.

DIALOGVS DVODECIMVS.

SADUCEVS. CHRISTIANVS.

SAD. Perge quæso, si quæ plura habes exē-
pla. Hæc enim edificare solent plurimū,
oblectareque animos. Mihi certe mirifice
arident. Chr. Audi nunc exemplum pul-
cherrimum, atq; iucundissimū. Gothorum
temporibus erat quædam puella Romana
nobilissima nomine Galla Simachi consu-
lis, ac patritij filia, quæ intra adolescentiæ
tempora marito tradita vnius anni spatio
viro orbatur. Quam cum & ætas, & opes
ad iterandum thalamum vocarent, elegit
magis spiritualibus nuptijs copulari Deo,
in quibus à luctu incipitur, sed ad gaudia
æterna pervenitur, quā carnalibus nuptijs
subijci, quæ à lætitia semper incipiūt, & ad
finem cum luctu tendunt. Hæc autem cum
nimio calore laboraret interno, diceretq;
medici nisi ad amplexus rediret viriles, cō-
ua

Greg. 4.
Dialo. li.
1. Exēplū.

trā naturam barbā esset habitura virilem:
sancta mulier non deformitatē timuit ex-
teriores, quæ interioris sponsi speciem a-
mabat: nec verita est, si hoc in ipsa deturpa-
retur, quod à celesti spōso non amaretur.
Mox ergo vt eius coniunx defunctus est,
abiecto seculo, ad monasticæ vitæ institu-
tum animū adiecit, seseq; in monasterium
conferēs, multis annis simplicitati cordis,
orationiq; dedita, multam quoq; pauperi-
bus pietatem ostendit. Cumque summus
Deus optimis meritis maius premium cō-
ferre decreuisset, cancri vlcere in mamilla
perculsa est. Tempore autem nocturno an-
te eius lectum duo candelabra lucere con-
sueuerant: quoniam lucis amica nō solum
spirituales, sed etiam corporales tenebras
odio habebat. Quæ dum nocte quadā hac
ipsa infirmitate iaceret defatigata, ante le-
ctum inter vtraq; cādelabra beatus Petrus
apōstolus ei apparuit: nec perterrita, sed
ex amore audaciam sumens exulauit: di-
xitq; ei, Quid est domine mi? Dimissa sunt
mihi peccata mea? Cui ille (benignissimi
vt est vultus) inclinato capite annuit dicens:
Dimissa, veni. At quia quandam sanctimo-

F ij nia

niam in eodem monasterio præ cæteris diligebat, illico subiunxit. Rogo ut soror Benedicta mecum veniat. Cui ille, Non. At illa talis veniat. Hæc autem, quam petis die trigesimo te est lectura. His igitur expletis, visio apostoli sublata est. Illa vero protinus vniuersæ congregationis matrem ad se vocauit: eiq; quid viderit, quidq; audierit, indicauit. Tertio autem die cum ea quæ signata fuerat sorore defuncta est. Illa autem quam poposcerat, die trigesimo est sublecta. Sed quid dicemus ad hæc, nunquid Saducei amplius de immortalitate dubitabunt animarum? An non si fuerint vel obdurati, his auditis mollescent, atq; illuminabuntur? Sad. Illuminabuntur prorsus, nisi omnino fuerint lapidei.

DIALOGVS. XIII.

SADUCEVS CHRISTIANVS.

Sad. O Saducei medici pestiferi: magistri erroris nefandissimi. Quam male me vobis hætenus commisi: quam insipienter credidi: quam imprudenter perij. At Deus optimus Maximus pro incredibili eius pietate,

tate, atque ingenia bonitate me ex manibus vestris eripuit: oculosq; meos densissimis tenebris oppressos illuminauit. Purabam equidem vestris delusus magisteris animas simul cum corporibus interire: eatque in hac parte nil à brutis differre. Verum nunc luce clarius video incorruptibiles esse, perireque non posse: & post hanc vitam cum angelicis spiritibus beata immortalitate donari. O Christiane, quam gaudeo me tibi obuiasse hodie? Quam alia tua à Saduceorum doctrina: quam sancta: quam vera: quam salubris? At perge obsecro, & si quæ adhuc de animarum immortalitate dicenda restant, in medium adducito. Chr. Placet. Ausculta igitur quanta poteris attentione. Si corpora quæ quotidie redigi videmus in puluerem resurrectura sunt suo tempore, & futura incorruptibilia: quomodo animæ, quæ infinitis partibus corporibus præminent, non erunt incorruptibiles, atque immortales? Sad. Vehemens argumentum, si fundamentum habet veritatem. Nam de animabus facilius est credere: at de corporibus quod rursus resurgent, fierique incorruptibilia impossibile mihi videtur.

F ij Chr.

Probat
cor
pora posse
resurgere.

Ratio. 1.

Ratio. 2.

Ambrosio
de resurre-
ctione.

Chr. Nil impossibile apud Deū, cui idem est posse, quod velle. Responde mihi. Nōne dies occumbit, & rursus velut resurgēs apparet? Nox interit, & iterum redit? Item quid tibi de fructibus dicam? Nonne putrescunt, & iterū reuereſcūt? Quod latum est, atq; corruptum nōne resurgit, & in eadem genera, ea dēq; species reformatur? Granum seritur, granum resurgit. Pomum decidit, pomum resurgit. Sed miraris, inquit Ambrosius, sanctissimus episcopus, quomodo putrefacta solidentur, dispersa coeant, ablumpta reparentur corpora. Nōne etiam semina vapore, & compressu terre soluta viridescunt? Sic inquires. Quid ergo miraris, si homines quos accepit terra restituat, cum seminum corpora, quæ cum in se corruerit, viuificet, erigat, vestiatur, muniat, atque defendat? Nam quid de generibus arborum loquar, quæ posito surgunt de semine: fructusq; resoluti reuiuiscunt, & formæ veteri, atque imagini suæ redduntur: multasq; grates quedam arborum corpora reparata transmittunt: vt ipsa secula vincere videantur? Putrescere videmus acinum, vitē resurgere. Surculus inseritur,

arbor

1. Ratio.

1. Corin. 15.

arbor renascitur. An de reparandis arboribus diuina est prouidentia, de hominibus nulla cura? Et qui ea quæ ad vsus hominū dedit, perire non passus est, hominem perire patietur, quem ad imaginem sui fecit? At incredibile tibi videtur, quod mortui reuiuiscunt? Audi Paulum apostolum, In-
sapiens tu. Hoc ipsum quod seminas, nōne prius moritur, vt viuificetur? Sere quemlibet fructum arentem, nōne resuscitatur? At dices. Habet succum. Et nostrū corpus habet sanguinem suum: habet humorem suum. Hic nostri corporis est succus. Vnde illud explosum est, quod arentem surculū quidam reuiuiscere negant: idq; ad preiudicium carnis deriuare nituntur. Nō enim caro arida, cum caro omnis ē limo sitillimus in humore: humor in terris. Denique multa ex terra arida, atque arenosa nascuntur. Quoniam ipsa sibi terra ad humorem sufficit. Num igitur in hominibus terra de-
generat, quæ omnia regenerare cōsueuit? Sa. Placet. Verum quomodo possibile est, quos mare absorbit: feræ dilacerauerunt: bestię deuorant: terra restituat? Chr. Ergo de fide resurrectionis tibi iam persua-

si de parte vero adhuc dubitas, Sadu. Sic se res habet. Chr. Miror cur vel de his dubitandum putes, quasi nō omnia, quæ ex terris sunt, in terram redeant, & in terram resoluantur? Mare quoq; ipsum quęcunque corpora humana demerlerit, vicinis expuit plerūq; littoribus. Tum autem difficile credas Deo dispersa cōnectere: dissipata sociare, cui mundus obtemperat: muta obsequuntur elementa: seruit natura: quasi non maioris miraculi sit, limum animare, quam iūgere? Anis Arabica nomine Phoenix ex ipso suo humore etiā post mortem reuiviscit. Hęc vt fertur quingentos annos viuit. Et vt sibi vitę finem cognoscit instare, thecam ex thure, & myrrha, cęterisque odoribus adornat: completōque opere, ac tempore, illam ingreditur, ibique moritur: ex cuius humore oritur vermis, & paulatim in anis eiusdem figuram concreuit.

A minori. Radicalum profecto. Resurgit Phoenix etiam mortua, & nō resurget homo etiam si occidat? Multis passeribus plaris estis vos, inquit dominus Iesus. Nonne de homine Dauid prophetat dicens: Minuisti eū paulominus ab angelis, gloria, & honore

4. Ratio.

Ab exēplo
Phoenix.

A minori.

Psalm. 8.

coro

coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum: omnia subiecisti sub pedibus eius oues, & boues vniuersas, insuper & pecora campi, volucres cœli? Arres grandis est puluerem rursum redire in carnem, ossa, nervos, ac sanguinem? Cœlum alpice inquit idē Ambrosius: terram intueri. Vnde stellarum pulchritudo? Vnde solis claritas? lunę decor? montium altitudo? Sylvarum dēfitas? aëris viuacitas? aquarum multitudo? Sed si hæc Deus fecit ex nihilo, cur miremur renasci posse quod fuerit, cum videamus natum esse quod nō fuit? Sad. Manibus, ac pedibus in tuam eo sententiam: nilq; de immortalitate vel animarum, aut corporum resurrectione iam hæsito: Verum si quæ habes ex sacris voluminibus huius rei testimonia, libenter ea excipiam.

DIALOGVS. XIII.

CHRISTIANVS. SADUCEVS.

Chr. Testimonia de coporum resurrectione in sacra scriptura non sunt pauca. Primum apud Daniele habes. In tempore

Testimonia resurrectionis.
Dan. 12.

Ezec. 1. 7.

pore illo saluabitur omnis plebs tua, quæ scripta est in libro. Et multi dormientium in terræ fossa vna apertione exurgent. Hi in vitam æternam, & hi in opprobrium, & confusionem perpetuam. Et intelligentes fulgebunt ut splendor firmamenti: & ex istis multi sicut stellæ in secula. Item Ezechiel propheta spiritu afflatus diuino prophetat dicens, Et facta est super me manus domini: & eduxit me in spiritu dominus: & posuit me in medio campo, & hic erat plenus ossibus humanis: & circūduxit me per gyrum eorum, & ecce multa valde in facie campi arida nimis. Et ait ad me, Fili hominis si viuent ossa ista? Et dixi, domine tu scis. Et ait ad me, Stra, & dices illis. Ossa arida audite verbum domini. Hæc dicit dominus ossibus istis. Ecce ego induco in vos spiritum vitæ: & dabo in vos neruos: & adducam super vos viscera: & extendam super vos cutem: & dabo spiritum meum in vos, & viuetis, & scietis quod ego sum dominus. Et prophetavi sicut mādauit mihi: & factum est cum prophetarem hæc omnia, & ecce factus est terremotus magnus. Et accesserunt ossa ad ossa: & vnū quodq;

in

in iuncturam suam. Et vidi, & ecce super ea nerui, & carnes alcenderunt, & extenta est in eis cutis desuper, & spiritum non habebant. Et dixit ad me. Vatinare ad spiritum. Vatinare fili hominis: & dices ad spiritum. Hæc dicit dominus. A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reuiuiscant. Et prophetavi sicut præceperat mihi: & ingressus est in ea spiritus: & reuixerunt: steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valde. Ecce quàm clare corporum resurrectionem: animarumq; immortalitatem nobis dominus per prophetam suum reuelauit. Nec mirū debet videri quod iubente Deo ossa in suam compaginem reformatur, cum utique innumera habeamus exēpla, quibus natura rerum cœlestibus est obsecuta præceptis: ut terra iussa est pabulum generare, & genuit: ad virgē tactum petra vomuit aquam populis fluentibus. Deinde virga in serpentem versa quid aliud indicauit, quàm volēte Deo ex insensibilibus sensibilia posse generari? An vero incredibilis putas quod ossa cum iubentur accedunt, quàm quod retrorsum fluenta ver-

Probat à si
mili.

Terra.

Petra.

Virga.

runtur

tuntur, maria fugiunt? Sic enim propheta testatur: Mare vidit & fugit: Iordanis conuersus est retrorsum. Quid in euangelio, nonne ibi probauit dominus quod verbo vnda mureleat: fugentur cœli nubilæ: cedant ventorum flatus: placidisq; litoribus muta Deo famulentur elementa? Sa. Optime. Ad vnguem plane pro negotio quod agimus, hæc faciunt testimonia. Obsecro: ex nouo testamento habes ne quo idem probare queas nobis? Chr. Habeo equidem, & sunt in promptu autoritates nō pauce. Sa. Adduc eas obsecro in medium. Chr. In primis apud Ioannem euangelistam inuenies Christum Dei filium dicentem, Hæc est autem voluntas eius, qui misit me, vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. Nec satis putauit semel dixisse, sed repetijt iterum. Sic enim sequitur, Hæc est voluntas patris mei, qui misit me, vt omnis, qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & resuscitabo eum in nouissimo die. Quis hoc dicit? Vtique is, qui mortuus plurima defunctorum corpora suscitauit. Paulus inquit scribens Corinthijs. Sicut primitiæ

mortis.

mortis in Adam: ita primitiæ resurrectionis in Christo omnes resurgunt. Iterum. In momento, in ista oculi, in nouissima tuba & mortui resurgent incorrupti: & nos immutabimur. Et rursum ad Corinthios. Corpus seminatur in corruptione, surgit in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surgit in gloria. Seminatur in infirmitate, surgit in virtute. Seminatur corpus animale, surgit corpus spirituale. Audis ne quomodo corpus seminetur? Si ergo seminatur vt cetera, quid mirum si resurgit vt cetera? Legitur virgam Aaron subito germinasse, fronduisse, floruisse, & protulisse nuces. Quid vero ex ijs colligimus? nōne hoc quod tractamus resurrectionis ex mortuis mysterium? Virga enim arida germinat, cum corpus extinctum cœperit reuiuiscere. Quæ autem sunt quatuor ista, quæ resurgenti corpori præstabuntur? Nimirum quæ iam iam diximus. Seminatur in corruptione, vt resurgat in incorruptione. Seminatur in infirmitate, vt resurgat in virtute. Seminatur in ignominia, vt resurgat in gloria. Et seminatur corpus animale, vt resurgat corpus spirituale. Ita sunt quatuor, quæ virga aridi

1. ad Cor.
15.1. ad Cor.
15.Virga Aaron
mysterium
resurrectionis.
15. Nume.

Ioan. 6.

Ioan. 7.

1. ad Corin.
15.

aridi corporis nostri in resurrectione germi-
nabit. Audis præterea in Numerorū libro,
q̄ in profectiōe filiorū Irahel in terrā promit-
tiōis, diuidebātur tribus: distinguebatur fa-
milie, ordines statuebātur: castra suis locis
collocabātur? Diuisiones he, distinctiones,
atq; ordines quid aliud q̄ diuersos gradus,
ordines, ac mansiones pro vniuscuiusque
meritis in beata illa patria donandos signi-
ficant? Diuersitas enim translationis, glo-
riaq; diuersa ex meritis cuiusque non vni-
formibus sine dubio, & actibus præstabi-
tur: & erit vnusquisq; in eo ordine, quem
sibi gestorū merita contulerint. Sicut
Paulus protestatur, Vnusquisque in suo or-
dine. Hinc ergo accidet, vt in resurrectione
vnusquisq; aut in tribu Ruben spirituali-
bus indicijs adscribatur: ob hoc certe quod
aliquid in moribus, actibus, aut vita ipsi
Ruben simile, aut consanguineum habuit.
Alius autē in tribu Simeon. Alius in tribu
Leui. Alius in tribu Iuda. Erunt ergo hu-
iusmodi quidam ordines differentes in re-
surrectione mortuorum. Sicut ait Apo-
stolus, Sicut stella à stella in claritate dif-
fert, sic different inter se resurgētes. Quo-

rum

rum ordinum typus, & figura in libro nu-
merorum præformari viderur. Vides ne
ergo quomodo Moyses spiritu propheti-
co animarum immortalitatem, corporūq;
resurrectionem, earumq; habitacula nobis
prophetauerit? Apostolus vero Paulus q̄
clare, plenisque buccis proclamauerit? Sa-
Pulchre profecto.

DIALOGVS XV.

CHRISTIANVS. SADUCEVS.

CHr. Ausculta nunc reliqua. Venerunt
Saducei, ex quorum ordine tu aliquā-
do fuisti ad dominum Iesum: & subdolis
quibusdam verbis, & tāquā per ironiam,
quoniam mortuorum resurrectionē non
admittebant, interrogauerunt, dicentes:
Dic nobis tu qui mortuos resurgere, ani-
māsque esse immortales annuntias. Lege
cautum est, fratre mortuo, eius proximus
ducta eius vxore in coniugem suscitet illi
semen. Erant apud nos septem fratres: &
primus vxore ducta defunctus est: & non
habens semen reliquit vxorem fratri suo:
similiter secundus, & tertius, vsq; ad septi-
mum

Matth. 22.

Deuter. 25.

Luc. 19.

Matth. 19.

Matth. 25.

mum: nouissime autem omnium & mulier defuncta est. In resurrectione ergo cuius erit horum septem vxor? Omnes enim habuerunt eam. Respondens autem Iesus, quæ astutiæ eorum nequaquam latebant, ait illis: Erratis nescientes scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed sunt sicut angeli Dei in cælo. De resurrectione autem mortuorum non legistis, quod dictum est à Deo: Ego sum Deus Abraam, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed viuorum. Et audientes turbæ admirabantur super doctrinam eius. Porro quando fidelibus seruis pro vniuersisq; lucri quantitate dicit: Et tu esto super quinque ciuitates: & tu super decem: nonne post hunc vitæ cursum animas viuere: & ciuitates qualdam, nempe multas cæli mansiones, præter principale præmium, pro labore recipere, illisq; præpositas fore clare aperit? Item cum toties de die extremo, vniuersaliq; iudicio prophetat in euangelis: dicat; tunc filius hominis, Apparebit in nubibus cum magna potestate, & maiestare, & collocabit agnoscere a dextris: hædos autem a sinistris

stris: dicit autem hijs, qui bona egerunt, Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est à constitutione mundi: malis autem: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius, nonne cunctis omnem tollit ambiguitatem de resurrectione mortuorum? Si ergo corpora resurgunt, incorruptibiliaque futura sunt, quomodo de animarum immortalitate vllò pacto dubitare poterimus? Nunquid non dicit dominus Iesus Dei filius: Vbi ego sum, illic volo ut sit minister meus. Et alibi: Vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Et agite penitentiam: appropinquabit vobis regnum cælorum? Sed si mortui non resurgunt, & anima simul perit cum corpore, ergo, ut inquit apostolus, gratis Christus mortuus est: ergo adhuc in peccatis sumus? Nonne Christus suscitauit filiam Archy sinagogi? Nonne filium viduit? Nonne Lazarum quatuor dies mortuum? An non alios innumeros? Quorsum? Nonne ut vniuersali mortuorum resurrectioni præluderet? Scriptum est sane: Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem? Quæ vero hæc est captiuitas?

Ioan. 12.

Matth. 24.

Matth. 4.

1. ad Cor.

15.

Matth. 9.

Luc. 7.

Ioan. 11.

Psal. 64.

G

uitas?

uitas? Nonne sanctorum patrum qui multis seculis in inferno tenebantur captiui? Si ergo eos secum duxit in cœlum, quomodo eorum animæ hic simul cum corpore sunt emortuæ? Audiamus Balaam prophetam, Non erit inquit labor in Iacob, neque videbitur dolor in Israël. Quid his verbis prophetauit? Nonne futuræ vitæ beatitudinem? Quis enim est qui hanc vitam sine labore, & dolore transcurrat? Sed ibi istud complebitur, ubi dictum est, aufugiet dolor, & tristitia, & gemitus. Quod tamen non ad omnes pertinet, sed ad eos tantum, qui Iacob virtutes præclaræque opera fuerint imitati. Quemadmodum pauper ille Lazarus, qui præsentem quidem vitam in labore, & dolore trāsegit, & propterea iuxta testimoniū Abrææ feliciter requiescebat: diues vero auarus in inferno cruciabatur. Vnde certum est animas cum hac vita non perire, quando etiam postea feliciore statu donantur.

DIALOGVS. XVI.

SADUCEVS CHRISTIANVS.

Sad,

S Ad. O felicitatem Christianorū, quos Deus talibus veritatis radijs illustrauit. Quot populi, atque nationes per tenebrarum dēscitantes palpitantes tenacissime defendunt, quod ignorant: & dum veritati assentire contemnunt, iusto Dei iudicio in tenebras horribiliores detruduntur. At perge obsecro, Christiane, & dic, si quæ restāt adhuc de immortalitate animarum testimonia. Mirifice enim hæc animam meam delectant, dilatantque. Chr. Placet. Saducei dicunt: Animæ simul cum corpore intereunt. Si sic se res habet: profecto Petrus stultissimus fuit, qui tot pro ouibus sibi commissis laboribus, se frustra confecit: Paulus insipientissimus, qui tot tamque dura itinera pro prædicando euangelio sine vlla spe fructus peragrauit: cæteri que apostoli prorsus amētes, qui tāis periculis se ultro, & sine causa exposuerūt. Nōne Petrus pedibus in altū suspēsis, capite vero deorsum pēdēte, cruci affixus est? Paulus decapitatus? Iacobus minor præcipitatus? Ioānes euāgelista in doliū oleo feruēte plenū missus? Martyres vero nonne alij lapidibus obruti: alij ignibus traditi: alij bestiis obiecti: alij alijs,

G ij atq;

atque alijs supplicijs vitam finire? Quis
vnquam mentis compos mortem sibi ex-
optet, nisi paulo post longe felicior vi-
tam sibi donandam arbitretur? Nōne hoc
est quod Paulus inquit: sancti ludibria, &
verbera experti, insuper & vincula, & car-
ceres: lapidati sunt: secti sunt: in occisione
gladij mortui sunt: circuierunt in melotis,
in pellibus caprinis: egentes, angustiiati, af-
flicti, quibus dignus non erat mundus: in
solitudinibus errantes, in montibus, & in
cauernis terrarū: alij autem distenti sunt non
fuspicientes redemptionem, vt meliorem
inuenirent resurrectionē? Præterea si ani-
mæ non sunt immortales, vt quid tot pro-
phetarum dicta de hac ipsa re testimoniū
perhibentia? Quo tot apostolorum moni-
ta? Quare tam multiplicia cæterorum do-
ctorum, clarissimorumq; virorum præce-
pta? Nonne omnes vno consensu terrena
dissuadent? prouocant ad cœlestia? corpo-
ra ad tempus requiescere in sepulchris, ani-
mas vero in cœlum volare attestantur: vel
æternis tradi supplicijs? An non hoc cla-
mant prophete? Loquuntur apostoli? Do-
cent doctores sancti? Epicurei vero de gre-

ge porcorum, & Saducei negant? Nonne
potius credam prophetis sanctissimis ho-
minibus, quàm epicureis ventri, & palato
deditis? Nonne fidem potius adhibebo a-
postolis, quàm Saduceis? Postremo autem
etiam si omnes homines contradicerent,
an non potius Christo filio Dei credendum
esset? Quid aliud ille prædicauit, quàm im-
mortales esse animas: corporaq; futura in-
corruptibilia: ibiq; thesaurandum, vbi nec
fures effodiunt: nec erugo demoliatur? A-
gite inquit poenitentiam: appropinquabit
enim vobis regnum cœlorum. Sad. Fortis-
sima sane sunt hæc argumenta: & quosuis
etiam modo fideles facile conuincunt. Chr.
At ausculta nunc aliud. Saducei asserunt
animas non esse immortales. Ridiculum
profecto. Nam qui eorum animæ nūc cru-
ciantur in inferno, si non sunt immortales
animæ? Scriptum est enim: Mors, & infer-
nus missi sunt in stagnum ignis. Bene illi
mortes dicuntur, quando tot millium ho-
minum causa mortis extiterunt æternæ.
Bene etiam infernus appellantur, quando
tantam hominum innocentium multitu-
dinem ad inferni loca traxere secū. Porro

Apocal. 19.

autem si animæ sunt immortales, quomodo inquit propheta: Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo, me expectant iusti donec retribuas mihi? Et alibi. Beati qui habitant in domo tua, domine, in secula seculorum laudabunt te. Et melior est dies vna in atrijs tuis super millia? Item si animæ simul cum corporibus intereunt, quare Augustinus sanctissimus episcopus sic cum anima sua ratiocinatur dicens, o anima mea si quotidie nos oporteret tormenta perferre: si ipsam gehennam longo tempore tolerare, vt Christum in gloria sua videre possemus, & sanctis eius lociari, nonne dignum esset pati omne, quod triste est, vt tanti boni, tanteq; gloriæ participes haberemur? Insidentur ergo demones: parent tentationes suas: frāgant corpus ieiunia: premant carnem vestimenta alpera: labores grauent: vigiliæ exsiccent: clamet me iste: inquietet me ille, vel ille: frigus incuruet: conscientia murmure: calor vrat: caput doleat: pectus ardeat: infletur stomachus: palleat vultus: infirme rtorus: deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus: ingrediatur putredo

credo in ossibus meis, & subter me scateat, vt requiescam in die tribulationis, & ascēdam ad populum accinctum nostrū. Certe omnia verba hæc non sunt animæ simul peritura cum corpore, sed in æternum victura cum Christo. Nonne idem Augustinus animarum gloriam à corpore migrantium in cælum contemplans, inquit, O fratres, quanta erit iustorum gloria? quā grādis sanctorum lætitia? cum vniuscuiusq; facies fulgebit vt sol: cum ordinibus distinctis populum suū dominus Iesus in regno patris sui cœperit recensere: & meritis, atq; operibus singulorum promissa præmia restituet: pro terrenis, cœlestia: pro temporalibus sempiterna: pro modicis magna. Reuera cumulus sc̃licitatis erit, cum dominus adducet suos sanctos in visionem paternæ gloriæ, & faciet in cœlestibus confedere: vt sit Deus omnia in omnibus. O sc̃elix iucunditas: & iucūda sc̃licitas sanctos videre, cum sanctis esse, & esse sanctum: Deum videre: & Deum habere in æternum, & vltra. Si ergo tanta animarum sc̃licitas post mortem, nonne stultum est, & plenum amentia animas mortales credere, & simul

cum corpore interire? Sadu. Stultum sanè.
Chr. Dominus Iesus fons sapientiæ, qui mē
tiri non potest, gaudium esse dicebat ange
lis super vno peccatore pœnitentiā agen
te, magis quàm super nonaginta iustis, qui
non indigent pœnitentia. Quare autem
gaudent super pœnitescentes? nonne quia spe
rant eos aliquādo socios habituros in cœ
lis? Propter hoc hominibus præsunt: super
eos vigilant: admonent: increpāt: hortan
tur: corrigunt: excitant: illumināt: inflam
māt. Ob hoc tam sedulo orationes sibi cō
missorum: ceterāq; bona opera in cœlum
deferunt: inq; conspectum Dei ostendunt:
gratiam postulant: eamque cum eadem se
dulitate ad suos deferunt. Nonne angeli
cum ineffabili lætitia animam Lazari tuler
unt in sinum Abrahæ? An non de sancta
Scholastica legitur, quod angeli animam
eius in specie columbæ deportauere in cœ
lum: idq; vidente sanctissimo Benedicto
fratre suo? Nunquid nō idem Benedictus
vidit animam Germani Capuani episcopi
æthera petere angelis deducentibus? Quis
ergo sanę mentis animas asseret mortales?
Sad. Pulcherrima sunt hæc, quę refers, atq;
verissima. At perge obsecro.

Luc. 16.

Gregor. in
dialogis.

CHRISTIANVS. SADVCEVS.

Chr. Nunc audi Machabeorum septem
fratrum, atq; matris eorundem histo
riam præclarissimam, atq; sanctissimam, &
immortales esse animas neget, qui potest.
Rex Antiochus (vt in secūdo Machabeo
rum libro habetur) septē fratres simul cum
matre iussit apprehendi: compelliq; edere
carnes porcinas contra Dei legem flagris,
& taureis cruciatos. Vnus autē ex illis, qui
erat primus, sic ait: Quid quæris, aut quid
vis discere à nobis? Parati sumus mori, ma
gis quàm legē Dei violare. Iratus rex ius
sit Sartagines, & ollas æneas succendi, qui
bus mox succensis, mādauit ei qui primus
fuerat locutus, amputari linguam, & cute
capitis abstracta, summas quoq; manuum,
& pedū ei amputari, cæteris eius fratribus,
ac matre insipientibus. Et cum iam per
omnia inutilis factus esset, præcepit ignem
ad moueri, & adhuc spirantem, torrerī in
sartagine: in qua cum diu cruciaretur, cæ
teri simul cum matre inuicem se hortaban
tur mori fortiter, dicentes: nil est quod ti
meamus

Macha. li.
2. Cap. 7.

meamus: Deus optimus maximus nobis erit in auxilium. Mortuo itaq; primo, sequētem adducunt in medium: & cute capitis eius cum capillis abstracta, interrogabant, si māducaret, priusquā toto corpore per membra singula puniretur. At ille imperterrite, ac constantissime respondens ait: Non faciam. Propter quod & iste grauissime torsus: vltimōq; spiritu sic est locutus: Tu quidem, scelestissime, in præsenti vita nos perdis: sed vniuersorum dominus defunctos pro suis legibus cum incredibili gaudio atq; triumpho statuto die iterum fulcitabit. Post hunc tertius profertur. Linguam postulatus, illico prorulit: & manus constanter extendit: cumque fiducia ait, E cœlo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio: quoniam ab ipso me ea recepturum spero: ita vt Rex, & qui cum ipso erant admirarentur adolescentis animum tam fortiter tormenta despicientem. Et hoc ita quoq; defuncto, quartum etiam similibus cruciatibus torquebant. Cumq; iam mortui esset proximus, sic ait: Pulchrum est à tyrannis mortem tolerare: à Deo vero iterum reduci in vitā. Tu vero
eternę

eternę mortis cruciatus portabis. Cumq; admouissent quintum, & multius tormētis examinarent, respiciens in regem ait, Tu quidem pro iure tuo vteris per las, atq; nefas. At intellige Deum nos habere protectorem, atq; propitium, quem tu post hac acerrimum experieris vindicem. Post hūc ducebant sextum: isque mori incipiens sic ait, Ne erres, sacrilege: propter peccata enim nostra hæc patimur: verū ne existimes tibi impune futurum, quod contra Deum pugnare tentaueris. Supra modum autem mater mirabilis, & eterna memoria digna, quæ pereuntes septē filios vnius diei tempore conspiciens, bono animo erat, in Deo habēs fiduciam, singulos fortiter mortem ferre hortabatur: repleta sapientia, virilēq; animum induens, sic ad eos locuta esse dicitur, Quomodo in vtero meo apparueritis nescio equidem. Neq; enim spiritum, & animam donavi vobis: nec singulorum mēbra ego compegi. Sed mundi creator qui formauit hominem, quiq; omnium inuenit originem, & spiritū vobis iterum cum misericordia reddet, & vitā: sicut vosmet ipsos nūc propter eius leges despicitis. An-
tiochus

iochus autem contemni se arbitratus, simul & exprobat̃is voce despecta, cum adhuc & adolescentior superesset, nō solum verbis eum hortabatur. Sed & cum iuramento affirmabat, diuitem eum, beatumq; facturum, ac translatum à patrijs legibus amicū habiturum. Sed ad hæc cum adolescens nequaquā inclinaretur vocauit rex matrē, suadebatq; ei vt adolescentis salutē consuleret. Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suāsurā se filio suo. Itaq; inclinata ad illum irridens crudelem tyrannum, ait, Fili mi, miserere mei, quæ te in vtero nouem mensibus portaui, & lac triennio dedi, & alui, & in ætatem istam perduxī. Peto nate, vt aspicias ad cœlum, & terram, & ad omnia quæ in eis sunt, & intelligas quia ex nil fecit illa Deus, & fiet, vt nō timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus, particeps suscipe mortem, vt in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Cum hæc illa adhuc diceret, ait adolescens, Quem sustinetis? Non obedio præcepto Regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen. Tu vero qui omnis malitiæ autor in Hebræos

bræos extitisti, Dei manum non effugies. Nos enim pro peccatis nostris hæc patimur. Et si nobis ad temporis punctum pro purgatione Deus noster iratus est, iterum reconciliabitur seruis suis. Tu autem, o scelestē, omniumq; hominum flagitiosissime noli extolli, vaneq; in seruos eius inflāmarī, nondum enim omnipotēris Dei, & omnia inspicientis iudiciū effugisti. Nam fratres mei modico nunc tempore dolore tolerato æternæ vitæ lætitiā cōsecuti sunt: tu verò iudicio Dei iustas superbię tuę penas exolues. Ego vero fratrum meorum sequens exemplum animam, & corpus tradō pro patrijs legibus. inuocans Deum maturius genti nostræ fieri propitiū, teq; cum tormentis, & verberibus confiteri quod ipse sit Deus solus. In me vero, & fratribus meis desinet omnipotentis ira, quæ super omne genus nostrum iuste exarsit. Tunc rex furore correptus in hunc super omnes crudelius desequit se derideri indigne ferēs. Et hic ergo mundus obiit, per omnia in domino confidens. Nouissime autem post filios & mater consumpta est. Audis ne horum omnium constantiam, tolerantiam,

ac fidem? Nonne fatetur omnes se animas habere immortales, ad angelorum societatem creatas, Dei capaces, & perpetuæ beatitudinis hæredes, propterea contemnere opes: honores despiciere: seiplos derelinquere, mundum conculcare, festinare in cælum? Quis ergo dicet animas simul cū corpore interire? Sadu. Valeant hi, qui hoc dicunt: cæci sunt, & duces cæcorum.

DIALOGVS. XVIII.

CHRISTIANVS. SADUCEVS.

Basilin^{us} in
sc̃tōs qua-
draginta
martyres.

Chr. Ausculta nunc aliud exemplum. Vocati sunt in quæstionē quadraginta viri, eo q̃ profiterentur Christum. Cūque à iudice sub grauisimis pœnis, vt ab ea religione decederent, iuberentur, nō solum iussis eius non obtemperarunt, sed & amplius Christi nomen vbiq; promulgabant. Iudex vero ira accensus iussit nudos trudi in proximum amnem gelu concretum, totamque noctem spirante vehementissimo borea ibi manere, custode ad portam præstolante, vt si quis facti pœniteret, in aquam calidam loco destinato paratam recipere-
tur. Capit omnes vehemētissimum frigus
con

concutere: vêtus gelidissimus exanimare. Tremunt membra: contrahuntur nerui: viscera quatuntur: & inter tot tormenta inuicem cohortantur fortiter tolerare, ad cælum respicere, æternum expectare præmum, præsentia contemnere, non putandum dolorem, qui tantis brauijs compensatur. Dumq; his vocibus seinuicem corroborarent (lamentabile dictu) vnus tantos cruciatus terre non valens, Christum abiurati gentilium sacra se conscribit: cæteris vero factum hoc grauisime ferēibus, atq; lamentantibus, dum iam animas corporibus fere concretis præ frigore exhalare festinant, ecce triginta nouem angeli è cœlo descendentes, toridēq; coronas secum deferentes eas capitibus eorum imposuerunt: moxq; omnium spiritus cum ineffabili iubilo in cælum sustulerunt. Quod cum videret is, qui destinatus erat ad eorum custodiam, diuino irradiatus fulgore, protinus se misit in amnem cum cæteris, vociferans se veille Christianum esse: locumque illius qui defecerat occupans, cū aliorum incredibili gaudio subuolauit in cælum. Q summe Deus, quāta sunt mysteria hæc,
quām

quàm profunda iudicia? At ubi nunc sunt, qui animas cum corporibus simul interire clamitant, mortuòque corpore nil superesse amplius? Longe aliter sentiebat Niuardus Diui Bernardi frater etsi paruulus. Sa. Obsecro quid ille? Chris. Aiunt Bernardo de domo patris cum fratribus, quos Christo lucrificerat, egrediēte, Quidonem primogenitum, minimū fratrem, ac puerulum Niuardum, cum pueris alijs vidisse in platea, cumque ei diceret, eia frater Niuarde, ad te solum respicit omnis terra possessionis nostrae, subito puerum respōdisse: ergo ne vobis cœlum, mihi terra? Non ex æquo diuisio hæc facta est. Quo dicto abeuntibus illis, paulo post fratres secutus nec à patre, nec à propinquis vllò pacto detineri potuit, quin ad monasterium profectus monasticam vitam profiteretur. O hominum excitatē? Puer de cœlestibus loquitur, & adulti iam ac senes se iumentis similes existimant. Puer de animæ immortalitate philosophatur, & viri animam simul cum corpore interire profitetur. Puer aliam vitam, post hanc beatiorē proloquitur, & senes omnem fœlicitatē mortali hac vita concludunt.

cludunt. Quis non ad hæc obturet aures? Quis Saduceorum sententię deinceps suū addat calculum? Sad. Non ego profecto: nec qui sanum habeat iudicium.

DIALOGVS XIX.

CHRISTIANVS SADYCEVS.

CHR. Ridiculum profecto. Et quis non rideat? Nā si post hæc vitam animæ nō viuūt, quomodo de reprobis inquit Deus p. Esaiam prophetā, Vermis eorum non morietur, & ignis eorum nō exstinguetur? Er rarus, Quis poterit habitare de vobis cū igne deuorante? aut quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Sad. Ergo ne animæ improborum ex corporibus migrantes alicubi improbitatis lunt pœnas? Chris. Quid ni luāt? Deus enim iustus est, & vnicuique iuxta opera sua retribuit. Vnde sic habes per prophetam. Pluet super peccatores laqueos, ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calcis eorum. Quoniam iustus dominus & iustitias dilexit æquitatem vidit vultus eius. Et alibi. Peccator videbit,

66. Cap.

Esa. 33.

Psal. 105.

Psal. 139.

H. debet,

8. Cap.

Matth. 13.

Matth. 25.

li. 4. dialo.

debit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet, desiderium peccatorum peribit. Sad. Quomodo appellatur locus, vbi cruciantur mali? Chr. Infernus, siue gehenna, vel etiam tartarus. De hoc etiam frequens mentio in euangelij. Apud Matthæum enim inuenies dicentem dominum Iesum Dei filium: Multi venient ab oriēte, & occidente, qui recūbent cum Abraam, Isaac, & Iacob in regno cœlorum, filij autem regni mittentur in tenebras exteriores, vbi erit fletus, & stridor dentium. Et alio loco de extremo loquens iudicio, Tunc inquit exhibunt angeli, & separabūt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Et q̄ dicturus sit tunc reprobis: Ire maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Sad. Plurimum me exempla ædificare solent: obsecro exemplum aliquod, quo probes improborum animas post hanc vitam cruciari in inferno in medium proferto. Chr. Faciā, ac lubens. Diuus Gregorius pōtifex maximus, vir & eruditiōe & sanctitate insignis narrat terribile quiddā in Valeria prouincia accidisse. Nimirum perditum quēdam hominem

sacro

sacro paschali sabbato iuenculam quandam baptismate suscepisse, eāq; parentum consensu domum tulisse secum, cumque multo vino inebriatus esset (quod dicere nefas est) cōstuprasset: mane vero pernoxisset ad balneū tanq̄ reatū suū aqua purgaturū, cumque de adeunda ecclesia cogitaret, cœpisse tremere, ac trepidare. Si inquit in tāto festo nō eo ad ecclesiā, homines erubescō: sin vero iero, Dei horresco iudiciū. Inter hęc tñ vicit humana verecūdia. Perrexit ad ecclesiā, tremebūdus tñ ac pauens ibi permāsit, timens per singula momenta, ne spiritui alicui immūdo traderetur, cōrāq; vniuerso populo vexaretur, cūq; vehementer timeret, nil tamen ei tunc aduersi accidit: letusque egrediens, altero iam die ecclesiam cū securitate intrauit. Factumq; est, vt per sex dies continuos sine metu idē frequentaret, credēs scelus suū dominum non vidisse, aut vifum, misericorditer dimississe. Die vero septimo subita morte defunctus est; cumq; sepulturæ traditus fuisset, non modico tempore cunctis videntibus de sepulchro eius flamma exiuit, & tandiu ossa eius concremauit, quōtūque omne se-

H ij pul

pulchrum consumeretur, & terra, quæ in
tumulo collecta fuerat defossa videretur.
Quo certo facto, ostendit Deus quid eius
anima in occulto ferebat, cuius etiam cor-
pus ante humanos oculos flamma colum-
plæ. Sad. O factum horribile, sed vtile mor-
talibus? Vnde Deus & iustus ostenditur, &
misericors: iustus quia puniuit flagitia ho-
minis peruersissimi: misericors: quia ipsa
pœna ceteros admonet, ne iidem dediti
flagitijs, idē ferant supplicium. Chr. Si spō-
des attentionem aliud tibi proferam æque
horribile, quod idē narrat Gregorius. Mo-
nachus quidam in monasterio, cui præerat
Gregorius postea pontifex, nomine Iustus
medicus erat, qui Abbati suo cōtinuis egri-
tudinibus laboranti sedulo obsequi, & in-
feruire solebat. Hic igitur lāguore corpo-
ris subito occupatus ad extremū deuenit:
cui in obsequiū datus fuerat frater suus no-
mine Copiosus: eiq; cum iā mortem suam
instare cognosceret, tres se aureos dixit ha-
bere occultos: quodq; reliquos fratres non
latuit. N. m. dum sua omnia curiosius scru-
tantur, atq; reuoluūt, eisdem aureos inter
medicamina abscondos inueniunt. Vbi ve-

ro res ad Gregorium deuenit, egerime tu-
lit. Quippe regula inuiolabilis erat, vt fra-
tres ita cōmibus vterētur, vt singulis nil
propriū habere liceret. Sollicitus vero quid
vel morienti ad expiationem tanti sceleris
esset factururus: vel quid viuētibz fratribz
in exēplum prouideret, Præciolo eiudem
monasterij præposito ad se accito: vade in-
quit, & diligēter observa, ne quisquā ex
fratribz ad morientem ingrediatur: neue
ei vel verbum vllū consolationis proferat:
sed cum moribūdas fratres desiderauerit,
respōdeat carnalis frater q; quoniā solidos
occultos habuit, cunctis fratribz sit factus
odiosus, vt hoc audito, saltem in morte pœ-
niteat: mentēq; eius amaritudo trāsuerbe-
ret: sicq; purgatus Dei misericordia dignus
existat: eo vero mortuo corpus eius cum
fratrū corporibus non sepeliatur, sed ster-
quilinium fodite, & ibi corpus iactate, su-
perq; eum tres aureos quos reliquit, proj-
cite clamantes, pecunia tua tecū sit in per-
ditionem: & tandem cum terra operite. In
quibus duabus rebus & morienti, & viuē-
tibus summopere profuit: vt & illum ama-
ritudo mortis à culpa purgaret: & à fratri-

bus avaritię vitiū procul aufugeret. Quod & factū est. Nam cū idem frater peruenisset ad mortem: seque fratribus cōmendare anxius quęreret, nullusq; fratrum ei se adiūgere aut loqui dignaretur, ac suus frater cur ab omnibus relinqueretur indicaret, mox de peccato suo vehemēter ingemuit, atque in ipsa tristitia de corpore migravit: sepultusq; vt supra memoravi. Fratres vero omnes factō tam horribili exterriti, singuli vilia quęq; nulliusq; momenti, & quę eis habere iuxta regulā licuerat, in mediū adferebant: vehementerq; formidabāt, ne apud se quid dignum reprehensione existeret. Cum vero post mortem eius triginta iam essent dies euoluti, quędam vehemēs comparsio de eodem fratre defuncto Gregorij animū subiit. Cogitabat enim quā graviter in purgatorio cruciabatur: quam obrem magno studio secū voluebat, quoniam modo eum inde liberaret: tunc accersito ad se eodē Precioso monasterij preposito tristis dixit, Diu est, qđ frater ille, qui defunctus est, in igne torquetur, æquū est ei charitatis aliquid impendi, & quantum in nobis est de cruciatibus liberare, perge igitur

igitur, & triginta diebus cōtinuis salutaris hostiæ sacrificiū pro eo offerto: qui statim abscessit, & paruit, illis aut alia curantibus, nec dies euolutos numerātib; qui defunctus fuerat frater nocte quadam fratri suo germano Copioso per visum apparuit: interrogatus vero quo in statu esset, respondit: haftenus malo quidē sed iam bene res meę se habēt: quoniā hodie cōmunionem recepi. Quod Copiosus ad fratres retulit: qui solcite dies numerātes, illum quo pro eo trigesima oblatio fuerat impleta, esse inuenerūt. Cumque & Copiosus nesciret quid pro eo fratres agerēt, & fratres ignorassent quid de illo Copiosus vidisset, cōcordante simul visione, & sacrificio, res aperte claruit, quoniam qui defunctus fuerat, per salutarem hostiam suppliciū euasit. Vnde & patet quā stultum sit de animarum immortalitate dubitare, quādo tot exemplis non solum resolutō corpore in cineres eas superuiuere cernimus, sed & flagitiorū pœnas exactissimē soluere. Sad. Stultum profecto. Equidē non solum iam credo animas esse immortales, sed etiā ne incredulitatis meę elapsę pœnas tuam ve-

H. iij.

ho

Bibliotheca
Facult. Philosophiæ
Provincia Loyolensis S.I.

hementer exhorreo. Chr. Nō est q̄ timeas Saducce. Nam dominus noster Iesus Christus pro peccatoribus venit in hunc mundum, & pro peccatoribus mortuus est, modo suorum peccatorū egerint poenitentiā. Qui enim & ore & opere confessus fuerit Iesum, & crediderit q̄ pater suscitauit eum à mortuis, saluus erit.

DIALOGVS XX.

SADUCEVS. CHRISTIANVS.

SAd. Perge obsecro de immortalitate animarum. Nā hæc audire maxime gaudeo. Chr. Aduerte nunc quā attentissime. Paulus doctor gentium, & Christi apostolus scribēs ad Corinthios, ait: Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, q̄ edificationem ex Deo habemus domū non manufactā eternam in cœlis. Ecce quid dicat: proficitur enim se dissoluendum, redigendumq; esse in puluerem, sed protinus addit se habiturū aliam habitationem, nēpe cœlestem. At si anima mortuo corpore, aliud habitaculū longe præclarior cōsequitur, quomodo si-
mul

mul cum corpore extingui credatur? Propterea clamabat idem Paulus: Sic curro, non quasi in incertū neq; quasi aërem, verberans. Tanquā si dicat: Multis laboribus me conficio, nō sicut hi, qui post mortem nil expectant: sed pro paruis magna: pro temporalibus æterna: pro morte momentanea vitam expecto perpetuam. Momētaneum enim & leue tribulatiōis nostræ supra modum in cœlestibus æternū gloriæ pondus operatur in nobis. Vnde & alibi clamat: *Hebr. 11.* Non habemus hic permanentē ciuitatem, sed futurā inquirimus. Qui dicit, non habemus hic permanentē ciuitatem: ad eternitatem haud dubie properat: animāq; incorruptibilē esse credit. Quod etiam. Petrus *1. Petr. 2.* apostolorū princeps alijs denuntiat verbis dicens, Fratres adhortamur vos tanq̄ aduenas, & peregrinos abstinere à carnalibus desiderijs, quę militant aduersus spiritum. Si ergo peregrini sumus dū in hoc viuimus seculo, & aduenę, certum est aliquem esse locum aliū post hanc vitam, quæ sit patria nostra: & per consequens nō simul cū corpore interire animas, sed beata immortalitate in cœlo à Deo donari. Vnde & Paulus *Colo. 3.*
voci

1. Cor. 5.

vociferatur: Si cōsurrexistis cum Christo, quę sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens, quę sursum sunt sapite, non quę super terram. Et alibi: Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo: cū enim apparuerit Christus vita vestra, tunc & vos apparebitis cū ipso in gloria. Quod si hi quibus tūc loquebatur Paulus, & nos quoque omnes (nā & nobis etiā loquebatur) sepultis quoque corporibus post tot annorum curricula, appa-
rente Christo, cū ipso erimus gloriosi testante hoc apostolo, quis animas perire cum corpore dixerit sine ridiculo? Maior sane res est anima, quā vt sic intereat. Vis
Luc. 1. videre quam preciosa sit anima, vade ad sacrum euangelium: & lege vbi dominus Iesus de homine quodā dēmonū legionem eiecit, & in innumeram porcorum multitudinem transire mādauit. Nonne hoc ex diametro est aduersus eos, qui putāt & nos & animalia vnam animā habere, & vnum spiritum trahere, Saducæos scilicet? Ecce de vno homine expellitur legio, & in duo millia porcorum mittitur. Nōne hoc pretiosum est, quod seruatur: quod vero perditur

ditur vile? Exi de homine: vade in porcos. Vade in animalia. Vade quocunq; alio volueris. Vade in abyssos. Hominē relinque. Possessio enim propriē mea est homo. Exi de homine. Nolo te hominem pōsidere. Iniuria mea est te versari in homine, cum ego verſer in homine. Egredere de homines. Vides ne ergo quātū Deus fecerit hominem? Si anima simul cum corpore interiret, crede mihi non tanta cura Deo esset eius seruāde. Porro autem si pulchritudinem eius, ac vim intelligere cōcupiscis, ad effectus, operaq; eius te paulisper cōuerte. Vnde pulchritudo corporis, & pulcherri-
mus decor? nonne ab anima? Letitia enim animus perfusus roseo colore genas con-
pergit: dolore autem vexatus omnem oris pulchritudinē statim deformat. Vnde qui assidua lætitia gaudent, in bonam corpora sua reducunt valetudinem. Qui vero semper dolēt, imbecilliora telis aranearū, atq; subtiliora reddunt. Ita perterritus animus furibundum vultū efficit: stabilitus autem tranquillitate iucundam constituit faciem. Si laborat inuidia, tabidū pallorē per corpus effundit: honesto amore, & moderato
captus

captus pulchritudinem corpori admirabilem largitur. Quæ ratione multi non parvâ gratiam ab anima ad corpus traduxerunt: nonnulli præcipuam corporis formam animi viciositate corruperunt. Videas candidam faciem interiori rubro pertinctam cû pudoris affectus animam inuasit, varietate coloris suavissimum reddere vultû: sicut econverso impudens animus coruinum visum efficit, atq; inanẽ. Nil est formosa anima formosius, nil iocûdus: talemq; formâ præbet corpori, qualem ipsa in te habere credenda est. Unde cum tanta vis insit animis hominum: tantaq; inter eos ac corpora sit differentia, simul cum corporibus interire plane stultum est credere. Et ideo recte Ambrosius sanctissimus episcopus. Qui animas rationales inquit, immortales esse dubitat, alienus proculdubio à seipso est. Et diuus Gregorius Põtifex Maximus. Tres ait vitales spiritus creavit omnipotẽs Deus, Vnum qui carne tegitur, & cum carne moritur: vt brutorum. Alium qui carne non tegitur, vt angelorum. Tertiu qui carne tegitur, & cum carne non moritur, vt hominum. Et Bernardus dulcissimus doctor,

Ambrosi9.

Gregor.

Bernard.

ctor, Audistis, inquit, tres esse sanctarum animarum status: Primum in corpore corruptibili: Secundû sine corpore: Tertium in corpore glorioso. Primum in militia: Secundum in requie: Tertium in beatitudine consumata. Sad. Placent supra modum, quæ dicis: pluraq; de hac re audire maxime desidero. Obsecro ergo, si quæ adhuc habes, ne celato.

DIALOGVS. XXI.

CHRISTIANVS. SADUCEVS.

CHr. Saducei forsitan dicent, non credimus Petro, vel Paulo: sed nec Christo vestro credimus. Seductores enim sunt, atq; fallaces, homines perditi, atq; pestilenteres. Quâquàm nequissime blasphemabunt saducei, ramen densissimis obtenebrati tenebris se sancte loqui credent. Caterum si Petro nec Paulo creditis, saltem gentilibus credite, qui de immortalitate animarum multa, pulcherrimaq; disseruerunt. Sa. Valeant Saducei: Nil enim mihi cum illis est negotij. Verum si quæ etiâ ex gentilibus habes testimonia, quæso in medium ea adducito.

cito. Chril. Marcus ille Cicero totius elo-
quētię parēs, philosophusq; præclarissimus
animarum contemplans excellentiā in Ca-
tōne maiore sic loquitur, Est enim animus
cœlestis ex altissimo domicilio depreffus,
& quasi demersus in terram locum diuinę
naturę, æternitatiq; contrariū. Sed credo
deos immortales, sparsisse animos in cor-
pora humana, vt essent qui terras tueretur:
qui cœlestium ordinem contēplantes imi-
tarentur eum vitę ordine atq; constantia.
Nec me solum ratio, ac disputatio impulit,
vt ita crederem, sed nobilitas etiam sum-
morum philosophorum, & autoritas. Pul-
chre etiā de hac re Lucretius, Cedit enim
retro de terra quod fuit ante, in terrā. Sed
quod missum est ex ætheris oris, id rursus
cœli fulgentia templa recepat. Vnde &
Manilius. An dubium est habitare Deum
sub pectore nostro, in cœlumq; redire ani-
mas, cœloq; venire? Sed & Cirus ille ma-
ior audi quid moriens dixerit, Nolite in-
quirit arbitrari mihi charissimi filij, metum
a vobis discessero, nusquam, aut nullū fore.
Nec enim dum eram vobiscum animum,
meum videbatis: sed cum essem in corpo-

re

re ex rebus, quas gerebā intelligebatis. Eū-
dem ergo esse creditore, etiā nullum vi-
debitis. Sad. O exemplum pulcherrimum
& omni quo dignum. Chr. Dignum profe-
cto. At non minus sane quod Socrates se-
cit, dixitq;. Is enim pro veritate, detrusus
in carcerē, supremo vitę suę die multa de
animarum immortalitate fertur, disserui-
se: & paucis ante diebus eum facile posset
educi de custodia, noluit. Et cum pene iam
in manu mortiferum illud teneret poculū,
locutus ita est, vt non ad mortem trudi, ve-
rum in cœlū vaderetur ascendere. Ita enim
censebat, itaq; disseruit duas esse vias dū-
plicesq; cursus animorum ē corpore exeū-
tium. Nam qui se humanis virijs contami-
nassent, & se totos libidinibus dedissent,
quibus cæcari velut domesticis sceleribus,
atq; flagitijs se inquinassent: vel in repu-
blica violāda fraudes inexpriables cōcepis-
sent, his deuiū quoddā iter esse seclusum ā
cōsilio Deorū. Qui autē se integros, castos-
q; seruassent, quibusq; fuisset minima cum
corporibus cōtagio, seseq; ab his semper se
vocassent, essentq; in corporibus humanis
vitam imitati deorum, his ad illos ā quibus
essent

Socrates.

essent profecti reditum facile patere. Sed quid de Catone comemorem, qui sic obiit, quasi ad patriam, cognatos, amicosq; rediēs. Verat quidē Deus iniussu suo hinc nos de migraretum vero iusserit, tūc certe vir sapiens letus ex his tenebris, in lucē illā emigrabit. Tota philosophorū vita enixus quidam, conatusq; est ad mortem. Nam quid aliud agimus cum à voluptate: cum à re familiari, quę est ministra & famola corporis: cum à republica: cū à negotio omni se tuocamus animum? Quid inquam tum agimus, nisi animum ad seipsum aduocamus: se cū esse cogimus: maximeq; à corpore abducimus: secernere aut à corpore animum, nec quidq; aliud est, q̄ emori discere. Quare hoc cōmentemur mihi crede: disiungamusq; nos à corporibus: id est cōtuescamus mori. Hoc, & dum erimus in terris, erit illi cōlesti vitę simile: & cū illuc ex his vinculis emissi feremur, minus tardabitur cursus animorū. Nā q̄ in cōpedib; corporis semp fuerūt, etiā cū soluti tardius ingrediuntur: vt hi, q; ferro vincti multos annos fuerunt: quo cū venerimus, tū deniq; viuemus. Nā hęc qdē vita mors est inūq; nō lamētabilis.

DIA

SADVCEVS. CHRISTIANVS.

SAd. Pulcherrima sunt hæc oīa, quę nar-
Sras, atq; iucundissima: mortēq; quę mi-
hi hætenus horribilis visa est, deinceps le-
tus expectabo, & gaudēs. Ch. Nec mirū ta-
ne q̄ Hegesia Cyrenaicus sic de re hac dis-
feruit, vt à Rege Ptolemęo prohibitus esse
dicatur de ea in scholis dicere, qm̄ multi
his auditis mortē sibi ipsi cōsciuerunt. Tū
Callimachi qdē epigrāma est in Ambra-
ciorā Cleombrotū, quem ait, cū nil ei acci-
disset aduersi, ē muro se in mare abiecisse,
lecto Platonis de animę immortalitate li-
bro. Si hi audita tantum immortalitate sibi
ipsis manus iniecerūt, quo eā cū fœlicitate
cōsequeretur, q̄q; huiusmodi mortes infœ-
lices essent: qd mirū si & nos mortē deside-
ratissime expectemus, eāq; libenter obea-
mus, p̄ quā immortalitē iucundissimā fœ-
licissimāq; cōsequamur? Sad. Obsecro q̄n
de animarū immortalitate optime disser-
uisti, de gaudijs quoq; beatę vitę, ad quę
animas dicis rapiēdas, aliqd age. Chr. Faciā
equidē, ac lubēs. Ceterū illis interesse fœli-
cious,

cius, tractare tñ que speramus, & sepius de his cōfabulari, incundissimū etiā arbitror, huiusq; vitę miseriarū, atq; laborum maximū leuamē. Nā si auari de pecunijs cumulādis libēter cōicant: gulosi de ferculis delicatis cū gaudio loquūtur: honorū cupidi quō nouas semp dignitates assequātur, iucundissime fabulātur: duces atq; athletę de victorijs, atq; coronis libētissime audiunt: quare & nos de gaudijs illis nūq̃ finiendis, de vita immortalī, ac beata, de seculo futuro: de angelorū societate: de Christi amplexibus: deq; Dei sup̃ bādicti fruitione sempiterna: ceterisq; bonis, quę speramus, nō cū summa iucūditate semp, ac sedulo tractabimus? Cogitemus ergo & intimo corde, totisq; virib9 p̃seamus statū illū futurū, in quo nec dolor cruciabit: nec mœror exedat animū: tētator lōge aberit: luxus nō habebit locū. Vbi nec furor turbabit: nec liuor ossa exsiccabit: in quo nec frigus p̃trahet: nec calor aduret: Vbi nō caput dolebit nec stomachus vllū sentiet incōmodū: in quo procul aberit podagra: & chyragrę nō erit locus: omnia erunt pax, lētina, gaudiū, omnia serenitas, atq; trāq̃llitas, omnia dies, &

& splēdor, & lux: lux, nō q̃ nūc est, sed plane alia, quę hāc tñ excedit fulgore, quātū hęc lumen cādele. Neq; enim occulitur ibi aut nocte, aut cōgressu nubij, nec vrit, nec inflāmat corpora. Nā nox nō obūbrat: nec aderit vespera, sed omnino alia est cōditio, quā demū ad hoc idonei reperti intelligēt: non est illic senīū, aut senectę malū: quęq; obnoxia sunt corruptioni ē medio, & ē pedibus (qđ aiunt) tollētur. Omnia occupabit vbiq; incorruptibilis gloria: & qđ omniū lōge est maximū cōtinua fruētur Christi cōuersatione: vnaq; cū angelis, archāgelis, superioribusq; potestatibus omnipotentī Deo iubilabunt. Cōtemplare cōlū: animaduerte permuratū totius creaturę habitū: nil hmoi erit, sed multo pulchrius, atq; p̃reglarius. Et quātū plūbum aurū superat, tantū hac rerū p̃sentīū specie, futurus ille decor illustrior erit. Quemadmodū beatus Paulus ait, Qm̃ ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptiōis. Etenim nūc ceu corruptionis particeps multa patitur, quę ferre corpus cōtingit: tūc vero hęc vniuersa reijciet, nobisq; exhibebit elegātē, & incorruptibilē habitudinē. Nulla tūc simul-

tas, nulla pugna. Iucundus nimirum cōcentus
erit, in hoc quod omnes sancti perpetuo inter se
consentiunt: nullus illic calūniator timēdus:
nullę demonum insidię, nullę minę, nulla
mors, nec ea quę hic exinguimur, nec al-
tera quę hac multo est acerbior. Et quę ad-
modum filiis Regis primo alitur cibo nō ad-
modum splēdido: terretur minis pedago-
gi, ne per indulgentiam lapsus paterna se
indignum reddat hęreditate: mox regiam
nactus maiestatem, omnia hęc mutat, pręsi-
det cum magna libertate, vestitus purpura,
diademateq; ornatus & stipatus nūmero
satellitio, abiectis ab animo rebus humili-
bus, & subamaris, in quarum tunc locum omnia
magnifica iucunda successerunt: Sic tunc eue-
niet omnibus sanctis. Trāseramur paulif-
per in montē illū, in quo dñs noster trāssi-
guratus est: contēplemur eū splendentē si-
cut resplēdit: quāq; nec sic quidē vniuer-
sum nobis futuri seculi splēdorē exhibuit:
quia fuit quod tunc apparuit attēperatio quę-
dā pro captu nostro, neutiq; euidēs rei de-
mōstratio. Nunc autē si quis te in theatrum
induceret, vbi magna hominū multitudo
federet amicta stolis aureis: & in medio
omnium

omnium ostēderet aliū quendā adornatū
gēmis, regio vestitu, insignē coronā habē-
tē in capite: deinde polliceatur te assūptu-
rū in numerū eorū: nōne te forticē appēl-
lares? Euola nūc in cælum animo: in illud
intēde theatrū, quod nō coijt ex huiusmo-
di viris. Cōuentus enim illic est eorum, qui
exuperāt omne pretiū auri, lapidū precio-
forum, radiorū solis, & omnis visibilis for-
mę: nō hominū solū, sed & Angelorū, Ar-
chāgelorū, Thronorū, Dominationū, Prin-
cipatū, Potestatum. De Rege vero nil di-
gnum dici potest, adeo Sermonē, & mentē
omnem excedit eius pulchritudo, forma,
splēdor, gloria, maiestas, magnificētia. Tā-
tū ne ergo bonorū a nobis repellemus, vt
detineamur in his exiguis, momētaneisq;
delicijs? Quod si quotidie foret infinites
moriendū, ferendū tñ esset: imo gehēnam
si oporteret, sustinere, vt Christum videre
merearis, adscribiq; ordini sanctorū, liben-
ter suscipiendū foret. Audi quid Petrus di-
cat, Bonū est nos hic esse. Si Petrus, qui videt
obscurā quandā imaginē futurorū, omnia
cōtinuo reijcit, propter ineffabile volupta-
tē, quā a visione illa cōceperat, quid dicemus
I iij quā

quando rerū veritas aderit: quando Regis
cubiculis adapertis cōtueri licebit ipsū Re
gē, nō p enigma, nec p speculū, sed facie ad
faciē: nō amplius inq̄ per fidē, sed p speciē?
Augustinus de diuitijs glorię hui9 dislerēs
sic ait, Diuitig, si diligūtur, ibi seruētur, vbi
perire nō pōsūt. Honor si diligitur, illic ha
beatur, vbi nemo indign9 honoretur. Salus
si amatur, ibi desideretur, vbi adepta nil ti
metur. Vita si diligitur, ibi adquiratur, vbi
nulla morte finitur. Diuus autē Gregorius
Pōtifex maximus magnitudinē glorię bea
torū secū cōtēplās ait, Quātalibet intētiōe
Ie humana mēs tetenderit, etiā si imagines
corporaliū rerum a cogitatiōe cōpescat: si
oēs circumscriptos spūs ab oculis cordis a
moueat: adhuc tñ in carne mortali posita
videre gloriā Dei nō valet sicut est: sed q̄
quid de illa est q̄ in mēte resplēdet, simili
tudo, & nō ipsa est. Alibi yō de eadē beati
tudinē loquēs dicit, T̄pālis vita ęternę vitę
cōparata mors potius dicēda est, quā vita.
Ipse enim quotidianus defectus corruptio
nis, qd est aliud, q̄ quēdā prolixitas mortis?
Quę aut lingua dicere, aut q̄ intellectus
capere sufficit, illa superne patrię quāta sint
gau-

gaudia: angelorū choris interesse: cū bea
tissimis spiritibus glorię cōditoris assiste
re prēsente Dei vultū cernere: incircūscri
ptū lumē videre: nullo mortis affici metu:
incorruptiōis ppetuę munere letari? Tāta
ergo glorię iucūditate, atq; excellētia exci
tatus Augustinus dicebat, O vita vere vita,
& cumulus totius fēlicitatis. O vita plena
delicijs, gaudijsq; refertissima. O vita perpe
tua, a quā lōge abest omnis tristitia, atq; mi
seria. Vides ne ergo nūc q̄ deplorādi sint, q̄
tātis gaudijs, bonisq; incorruptibilibus re
lictis, bonis his visibilibus, moxq; perituris
sine freno se mācipāt? Alius infatigabili so
licitudine anhelat ad opes: Alius ad hono
res, dignitatesq; toto adnixu se accingit: A
lius carnalibus delectatiōibus se inuoluit:
Alius alio furore circa visibiles has res agi
tatur. Quid vero demētiūs, q̄ spreto cōlo,
terrā amplecti? contēpta angelorū societa
te, fœtidissimis dāmonibus se addicere?
Deo oīm opifice, creatoreq; suo derelicto,
ad res fluxas, ridiculāsq; se cōuertere? Nō
ne hoc ipsū dñs ipse deplorat p Hieremiā
dicēs? Duo mala cōmisit populo meus. Me
enim derelicto, fodit sibi ęternas nō valē
tes continere aq̄s. Sed qd fiet populo huic?

Nec hoc tacuit dñs dicēs, De relinquetur filia Sio sicut tabernaculū in vinea, & sicut vasa custodiaria in cucumerario: & sicut ciuitas quæ expugnata ē. Et iterū. Auferetur maceria eius, & erit in cōculcationē: & deripiet eā oēs, qui trāseunt viā, & singularis ferus depalcet eā. At vñ hec tā grauis cecitas, malūq; tā deplorādū? Nōne q̃a animas se habere immortales, diuinēq; naturę participes sunt oblitū: easq; inertia, pigritiaq; sua nullis excolūt virtutibus, nullaq; cohercēt disciplina, sed ocio, desidiēq; tradunt, quę est vitiorū oīm mī, atq; origo. Absit vt id nobis contingat, sed animas nos habere immortales recordati, ad beatā immortalitātē festinemus, perq; virtutū studia, sapiētięq; desiderii Deo fieri familiares satagamus: cūq; de cōlo originē ducamus, illuc toto pectore cōtēdamus. Sa. Recte suades. O nuntiū iucūdisimū. Ex Saduceo, Christianū me fecisti. Grāde bñficiū. Faxit Deus optimus maximus, vt p̃ p̃mio multos Saduceos, atq; Gētiles ad Xpi fidē cōuertas, quo ex ingēti filiorū nūero spūaliū, innūerę quoq; coronę tibi donētur ope & auxilio dñi Iesu Christi, qui cū patre & Spūsancto regnat, per æterna secula. Chr. Amen.

vicarius minimus, pater S. Bernardi - pag. 181

